

TOVARNIKI

15. AVGUSTA 1940

KRANJSKA INDUSTRIJSKA
DRUŽBA - JESENICE - FUŽINE

VEŠTNIK

LETNIK 4 · ŠTEV. 17-18

PRAZNIK ŽELEZARSKIH JESENIC

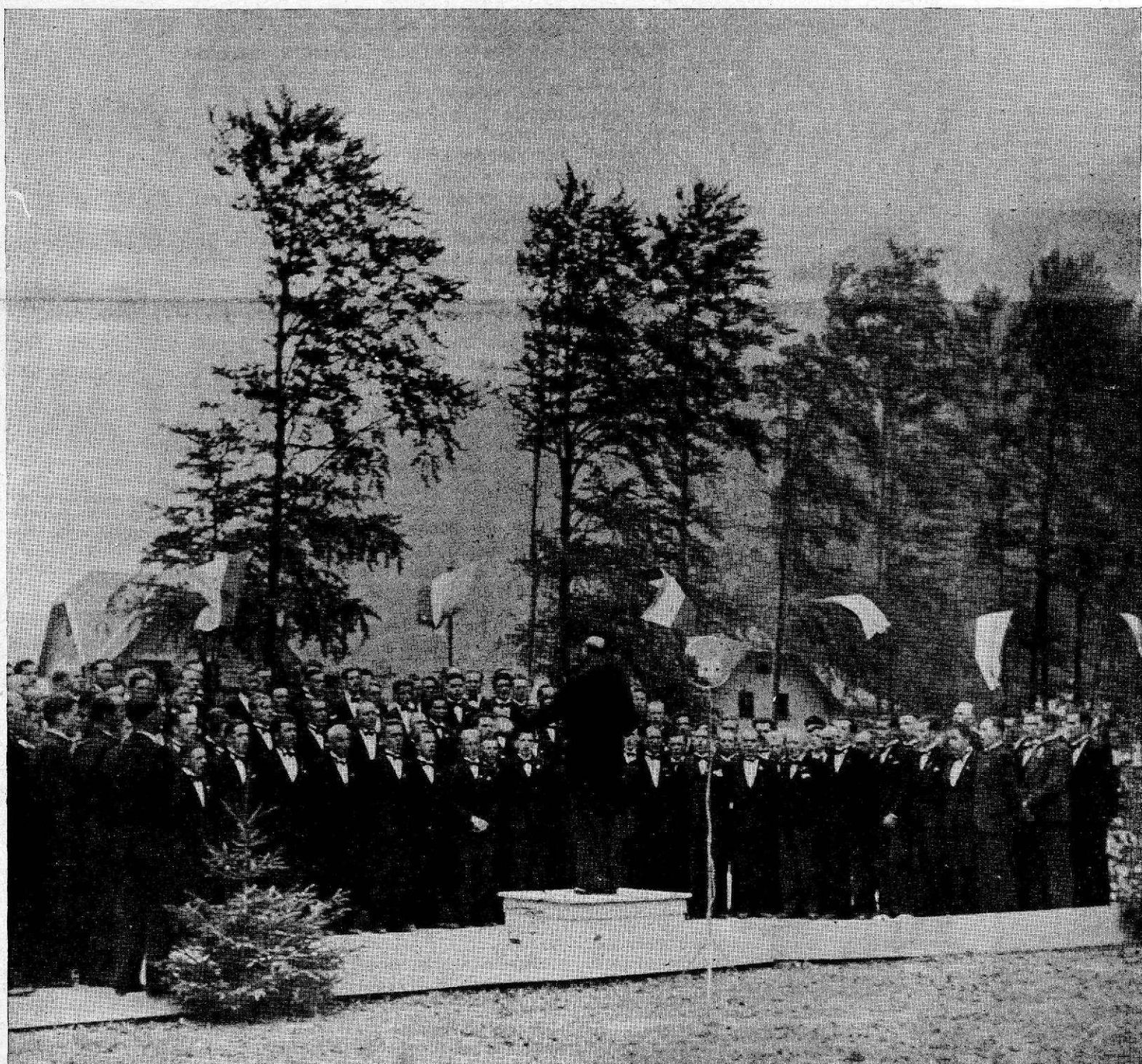
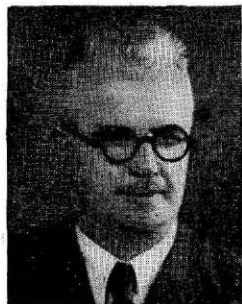

Foto: Smolej

— KULTURNI DEL

NA TEMELJIH DROBNEGA DELA IDEALISTOV JE RASTLA KULTURA ŽELEZARSKIH JESENIC

Matija Sušnik

star sokolski organizator in prosvetar. Mož dela za idealno vzgojno stvar. Bil je dolga leta telovadni učitelj in vzgojitelj sokolske mladine v železarskem revirju. Bil je pionir sokolske misli in kulture, neuklonljiv in jeklen značaj. Njegovo ime in delo ostane zvezano s sokolsko prosveto kraja. Sušnik deluje danes kot poročevalec slovenskih listov. Tudi tu se drži načela in vzpodbude za lepo in koristno stvar.

Franja Torkarjeva

znana požrtvovalna društvena delavka, igralka in svetovalka kat. prosvetnih društev na Jesenicah. Kjer koli je treba prevzeti kako nesebično delo za kulturni in prosvetni napredek, je Torkarjeva vedno na razpolago in sicer sama in vsa Torkarjeva družina. Sodeluje tudi pri cerkvenem pevskem zboru in pri vseh narodnih prireditvah. V katoliškem kulturno prosvetnem delu je mnogo njenega nesebičnega udejstvovanja. Rade volje je sodelovala tudi na veliki železarski prireditvi.

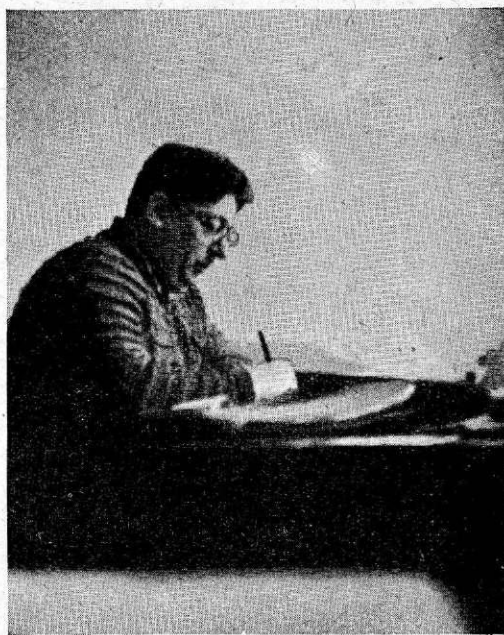
Jože Svetlin

soustanovitelj sokol, društva Kor. Bela - Javornik, dolgoletni odbornik in prosvetar in društveni starosta, Svetlin

Na Jesenicah in na Javorniku deluje okrog 80 društev. Preštevilna so ta društva, da bi mogli v našem 14dnevniku navesti vse njihovo delo, katerega uspeh se čuti v vsem življenju in delovanju našega kraja. Različna so ta društva po imenih, a vsa delajo za narodni, kulturni, gospodarski in socialni napredek.

Imamo razna prosvetna, gledališka, pevska, godbena, planinska, športna, gospodarska, socialna, humanitarna in narodna društva. Cilj vseh je plemenita služba ljudstvu in narodu.

Ne moremo navesti vsega, toda smatramo za pravilno, da ob priliki kulturnega praznika železarskih Jesenic pogledamo vsaj na nekatera polja kulturnega udejstvovanja, kjer delujejo idealisti nesebično ne zaradi tega, da bi bili imenovani, tudi ne zaradi festivalov, nego iz ljubezni do stvari same. Smatramo za pravilno, da stopimo v te dvorane tihega in idealnega dela, kjer deluje naš človek, žal, tolikokrat brez tako imenovanega razumništva, z občudovanja vredno ljubeznijo in vnemo. — To tiho, nesebično in idealno delo je ustvarilo osnovo, da je bila mogoča izvršitev velike in nepozabne prireditve

France Klinar,

pisatelj in dramatik, prosvetar, telovadni vzgojitelj in splošno znani javni delavec v kat. prosvetnih organizacijah. G. Klinar ima za prireditev kulturnega festivala ogromne zasluge. Na festivalu so igrali njegovo narodno igro »Plavž« ter uprizorili njegovo »Kmetško ohcet« v obsegu in obliki, kakor še ni bila prikazana v našem narodu. Gospod Klinar je v vseh svojih delih čuvar narodnih svetinj in izročil, je pristaš simbolične slovenske Celine in mojster jezika. Posebno pa je znan kot neumoren in uspešen organizator, ki izpelje vsako stvar do vse popolnosti. Vse večje prireditve v kraju so bile obogatene z njegovim programom

tve revije kulturnega udejstvovanja našega železarskega revirja.

V tej številki, ki naj prikaže nekaj obrisov kulturnega delovanja pri nas, se bomo dotaknili le prosvetnih in kulturnih prizadevanj, športno udejstvovanje Jesenic naj zabeleži prihodnja številka našega lista.

SPLOŠNO PROSVETNO DELO

V našem železarskem naselju se dvigajo ponosni prosvetni domovi na Jesenicah, na Javorniku in na Koroški Beli. Vsi so delavski prosvetni domovi, kakor je večina našega ljudstva delavska. To so središča vsestranskega kulturnega dela, zaradi katerega je tekem desetletij uspelo, da je kulturna ravan jeseniškega človeka postala znana daleč po domovini; da je z Jesenic izginil nizkotni kriminal in da so ustvarjena žarišča narodnega kulturnega napredka tudi za bodočnost. Po teh domovih so delovala in delujejo prosvetna društva: Katoliško delavsko prosvetno društvo, Sokol kraljevine Jugoslavije in Enakost, ki imajo mnogo pododborov in odsekov na Jesenicah, na Javorniku in na Koroški Beli.

Ne pišemo teh vrst zato, da bi navajali imena prosvetnih delavcev in tudi ni mogoče navesti vseh, kajti sto in tisoč jih je, ki so delali in delajo idealno za dobro stvar in ne zato, da bi jih častili. Vendar, če hočemo načeti splošno prosvetno delovanje v teh društvih, ne moremo vsaj mimo nekaterih imen.

V eni prosvetni hiši pomaga graditi g. dr. Maks Obersnel, dolgoletni in častni starosta Sokola. Tu so nadalje: stari sokolski prosvetar in vzgojitelj g. Matija Sušnik, sedanji starosta g. Ogrin, agilni in vsestranski sokolski delavec g. Mirko Štebih, odlični gospodar g. Ivan Pohar in drugi tihi in idealni delavci. Na Javorniku so: prosvetar in ustanovitelj g. Jože Svetlin, dolgoletni podstarešina g. Boris Šega, sedanji starešina g. Štefan Koblar in še drugi nesebični delavci. V drugi prosvetni hiši zopet ne moremo mimo delovanja naših sodelavcev: prosvetarja g. Franceta Klinarja, ki je s svojim vplivom ustvaril celo generacijo delavcev in tako izpolnil velik del kulturnega programa festivala. Ob njem je vrsta pridnih kulturnih delavcev, večletni predsednik KPD in nekdanji mednarodni tekmovalci g. Janko Šranc, požrtvovalni član in predsednik KPD g. Peter Arnež, ki se udejstvuje tudi v javnih ustanovah, vestni gospodarstvenik in župan delavskega mesta g. Valentin Markež, Lojze Poženel in drugi. Na Koroški Beli imamo zopet ustanovitelja in predsednika g. Klinarja Jankota, g. Ažmana Fr. Ks., Hrovata Jan.,

je še sedaj duša vsega sokolskega prosvetnega delovanja v tem delu revirja; je odbornik številnih društev in organizacij ter odbornik občine Kor. Bela. V veliki meri je njegova zasluga, da je pri kulturnem festivalu sodelovalo toliko narodnih noš, ki jih je pomagal zbirati. Svetlin je mož tihega, drobnega, toda uspešnega dela za narodovo prosveto.

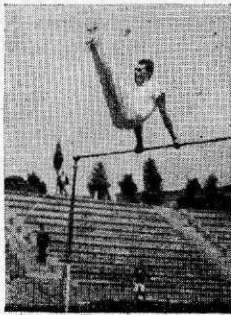
Lojze Poženel

požrtvovalni delavec v katoliških društvih na Jesenicah, režiser, igravec in organizator. Na odru nastopa od leta 1906. Bil je večkrat predsednik Kat. prosvetnega društva, predsednik bivšega Orla, Igralska družina »Aljaž« ga je izvolila za častnega predsednika. Poženel je na razpolago povsod tam, kjer je treba pomagati z delom za društvene stvari in prireditve. Mož nesebičnega dela za narodovo prosveto. Je predstavnik tistih ljudi, ki največ pomagajo v organizacijah, četudi niso ne predsedniki, ne tajniki, temveč vedno prvi, če je treba prevzeti kako delo in skrb.

Pepca Ravnikova

dolgoletna igralka na sokolskem odru na Jesenicah. Požrtvovalna in nesebična sodelavka pri vseh kulturnih prireditvah. Vzor žene, ki je vedno pripravljena prevzeti delo, kadar koli jo kliče lepa in koristna stvar, četudi ga vrši tiho in neimenovano. To so tiste sodelavke v organizacijah, na katere se prireditveni odbori lahko zanesajo, da bodo sodelovale brez vsakega posebnega poziva.

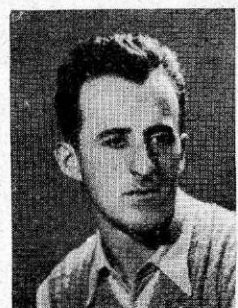
Fric Natlačen

mednarodni tekmovalac in prvak v mednarodni vrsti Fantovskih odsekov. V kratki dobi obstoja te telovadne organizacije je stopil v ospredje mlad, strumen telovadelec in zavzel prvo mesto. Zastopal je jugoslovansko zastavo na mednarodnih tekmah v Parizu in v Liegeju v Belgiji. Njegova izvajanja so precizna za najbolj natančen sodnijski zbor in lepa za najbolj razvajeno občinstvo. Fric Natlačen je tudi rad sodeloval na naši železarski prireditvi in dvignil njen ugled. Kakor njegov tovariš, prvak Pristov, je tudi Fric idealen drug, tih, skromen in delaven vzornik naši mladini.

Tatjana Gostiševa - Obersnel

dolgoletna prva igralka sokolskega odra na jesenicah. Talentirana in priljubljena igralka je z uspehom sodelovala pri uprizoritvah mnogo lepih odskih del v glavnih vlogah. Njeno sodelovanje za gojitev odrske umetnosti na sokolskem odru in njen uspeh sta priznana pri prirediteljih in pri ljudstvu.

Izidor Ručigaj

poznani iniciator in organizator jadrstva in središče prizadevanj in uspehov aerokluba.

Arneža Toneta in številne druge požrtvovalne prosvetne delavce. Tudi prosvetno društvo »Enakost« je delovalo na torišču izobrazbe ljudstva.

JESENIŠKA GLEDALIŠČA

Tudi v odrski kulturi in gojitvi gledališke umetnosti so Jesenice znane kot prve v deželi. Že leta 1898. so člani KPD igrali pri Markotu Linhartovo »Županovo Micko«. Bolj in bolj so se navduševali za odrske prireditve in prav te so bile tiste, ki so privedle mnogoštevilne prijatelje v kulturno skupnost. Zadnja leta pa so jeseniški odri igrali skoraj sporedno z ljubljanskim gledališčem domala vse dramske in operetne stvari. Ko govorimo o tem udejstvovanju, ne moremo mimo imen naših sodelavcev, ki še sedaj sodelujejo v gledaliških društvih in odsekih. Pri gledališkem društvu »Aljaž«, ki je bilo vodilno na vsem Gorenjskem, so igrali in prirejali znamenite predstave, kakor Grofico Marico, Orlova, Viktorijo in njene huzarja, Pri Belem konjičku, Havajsko rožo, Pri treh mladenkah, Cigana barona, Hamleta, Slehernika, Belo bolezen, Prvo legijo in številne druge igrokaze, g. Lojze Poženel, sedaj častni predsednik »Aljaža«, zopet naš prosvetar g. Klinar France, režiserji, igralci in organizatorji gg. Riko Poženel, Mencinger Avgust in pozneje Lamprecht Slavko, Ivan Pečan, ki je vodil tudi narodno igro »Plavž« na našem festivalu. Ne moremo mimo požrtvovalnih igralcev, ki so dali svoj prosti čas rade volje in nesebično; ki so šli od stroja v teater, da pomagajo in sodelujejo: gg. Cegnar France, ljubljene občinstva, ki je sodeloval pri igri »Plavž« na festivalu z velikim uspehom, dalje Jeraša Alojz, Jeršič Milan, Ahec Rudi, igralca in pevca, Soklič Janez, ki je sodeloval pri igrah in operetah, Železnik France, tudi mednarodni tekmovalac prej pri Orlu in sedaj pri FO, Tomazin Tone in številni stari in mladi sodelavci. Tiho a pomembno delo scenatorja je požrtvovalno izvrševal g. Jože Dakskofler, ki je napravil scenerijo tudi za »Plavž«, katere dovršenost in smiselnost smo občudovali vsi.

Z uspehom jeseniških odrov so zvezana imena požrtvovalnih sodelav in prijateljic odrske umetnosti, igralci in pevki, ki so gospe in gospodične: Franja Torkarjeva in vse njene hčerke, Elza Cegnarjeva, odlična pevka operetnih vlog. Terseglavova-Savinšek s svojim odličnim pevskim in igralskim talentom, Francka Žnidarjeva, znana talentirana prva igralka glavnih ženskih dramskih vlog in požrtvovalna sodelavka »Aljaža« ter pevka v mnogih operetnih nastopih, Cilka Smolejeva, Elca Smolejeva, ki je igrala pri »Plavžu« pastirico, Stanika Torkarjeva, ki je nastopala kot nevesta »kmetske ohceti« — ter številne druge, ki so s talentom in ljubeznijo ustvarjale uspehe Krekovega gledališča na Jesenicah. Na Koroški

Beli pa so delovali zlasti gg. Hrovat Janko, Šoberl Pavel, Markež Jernej in številni drugi.

V drugem domu igralske umetnosti, na sokolskem odru, je bila z uspehom uprizorjena vrsta dram, operet in narodnih iger kakor Deseti brat, Potopljeni svet, Miklova Zala, Kralj na Betajnovi, Orfej v podzemlju, Vrnitev, Navihanka, Erika, Ptičar, Vse za šalo, Praznik svetočih češenj in številne druge prireditve. Tu srečamo zopet vrsto igralcev in pevcov: g. Humer Lovro, igralec in pevec operetnih vlog, režiser in organizator, g. Vister Gregor, dolgoletni igralec in ljubljene občinstva, ki je z uspehom igral pri »Plavžu«; dalje agilni režiser in igralec g. Gaser Silvester, g. Ogrin Rudolf, igralec in pevec, sedaj starosta Sokola, neutrudljivi delavec in organizator g. Štebih Mirko, tajnik Sokola, ki ima veliko zaslug za živahno delovanje društva; gg. Božič Jože, Hlebanja Franc, Črnko Viktor, Osenk Franc, vsi dolgoletni igralci in režiserji sokolskega odra na Jesenicah.

Uspešno je bilo tudi sodelovanje sokolskih žena in deklet na odru, med njimi gospe in gospodične: Ravnik Pepca, igralka in pevka, Majda Sruk, igralka in pevka v mnogih uspešnih vlogah, Berta Razingerjeva, odlična pevka in igralka glavnih operetnih vlog, Tatjana Gostiša-Obersnelova, talentirana dolgoletna prva igralka sokolskega odra, Pavla Frlanova, odlična pevka in igralka, ki je obogatila oder in tudi odlično igrala zapeljivo vlogo Angeline pri »Plavžu«, Jeram Alma, Markizeti Milica in številne druge požrtvovalne in nesebične igralkke in pevke, ki so žrtvovalle svoj prosti čas za lepo odsko umetnost.

Prav tako je v društveni hiši Sokola na Javorniku, kjer delujejo agilni režiser, igralec in organizator g. Ciril Vister, režiser in igralec g. Kalan Matevž ter gg. Iskra Janko, Praprotnik Vinko, Cink Franc, Iskra Franc, Ravnik Franc, Baragova Živka, Treonova in dr.

Pri KPD še zraven igralkke Zidarjeve Vera in Dana, Triplatova, Praprotnik Malka, Erbežnikova in številni drugi.

DELAVSKI PEVSKI ZBORI

Menda ni Jeseničana, ki ne bi bil pevec ali godbenik. Višino svoje pevске kulture so pokazali na nepozabnem skupnem nastopu vseh pevskih zborov v revirju letošnjo pomlad v Sokolskem domu. G. Jeram Martin vodi dovršeni pevski zbor »Sava« in pevski odsek Sokola. Pevovodja gosp. Mencinger Franc uspešno vodi pevске zборе »Sloga« in »Enakost«, mladi in talentirani g. Štefan Gerdej »Zoro« na Javorniku, g. Rinaldo Milan pa zbor »Soča«. Poleg teh zborov delujejo še pevski odseki prosvetnih in sokolskih društev ter cerkvena pevška zbora na Jesenicah in na Koroški Beli, ki sta tudi nastopila na pevskem koncertu festivala. Jeseniški in javorniški pevski zbori imajo sloves od-

Janez Pristov

mednarodni tekmovalac in olimpijec. Janez Pristov je že od leta 1932. državni prvak in prvak mednarodne vrste Sokola kraljevine Jugoslavije. Neštetokrat je zastopal v tej dobi Jugoslavijo na mednarodnih tekmah in ji pridobil slavo idealnih ljudi. Udeležil se je mednarodnih in državnih sokolskih prireditev v slovanskih mestih Pragi, Opavi, Moravski Ostrovi, Ustju na Labi, v Sofiji in Varšavi. Nastopal je na mednarodnih tekmah v Budimpešti in Parizu in na olimpijadi v Berlinu in na številnih državnih prvenstvenih prireditvah domovine. Vedno pripravljen za lepo in dobro stvar je sodeloval tudi na naših prireditvah in s svojo prisotnostjo dvignil njih pomen. Jesenice so ponosne na svojega prvaka, idealnega športnika in idealnega tovariša.

Francka Žnidarjeva

talentirana igralka in dolgoletna prva sodelavka odrske umetnosti kat. gledališkega društva »Aljaž« na jesenicah. Francka Žnidarjeva je požrtvovalna dolgoletna sodelavka prosvetnega društva in z vsem srcem vdana gledališki umetnosti. Znale so njene glavne vloge številnih uprizoritev, ki jim je dala izraz temeljitosti in pristnosti. Uspešno je nastopala tudi v operetnih vlogah. Na železarskem festivalu je igrala pri »Plavžu« težko in glavno vlogo Mine s polnim uspehom.

Ing. Ciril Rekar
ustanovni predsednik jeseniškega aerokluba

France Cegnar

dolgoletni in priljubljeni igralec šaljivih vlog na odru kat. prosvetnega društva na Jesenicah. Požrtvovalni sodelavec gledališkega društva »Aljaž« skozi vsa leta. Pri »Plavžu« je igral pastirja Ceneta z največjim uspehom. Cegnar je ljubljene občinstva, kadar koli se pojavi na odru. Sodeloval je tudi v svatovskem sprevodu ohceti.

Ciril Vister

odlični igralec in režiser sokolskega odra na Javorniku. Ciril Vister je agilni prosvetni delavec druge polovice železarskega revirja in se udeležuje tudi kot godbenik. Na kulturnem festivalu je sodeloval požrtvovalno in agilno in mu gre velika zasluga, da je uspela prireditve narodnih prikazov »kmetijske ohceti«. Pri »Plavžu« je igral težko vlogo tujca Celinija in jo je mojstrsko podal z vsem talentom. Javorniška sokolska prosveta ima v njem sposobnega in voljnega vodstvenega sodelavca

Štefan Gerdej

vodja pevskega zbora »Zora« na Javorniku. Štefan Gerdej je iz znane muzikalne železarske družine Gerdejevih, kjer vsi člani obvladajo vse godbene instrumente. Pevski zbor »Zora« je že večkrat z uspehom nastopil v javnosti in tudi na gasilskem kongresu v Ljubljani. Kritika najlepše ocenjuje sposobnost pevovodje Stefana Gerdeja, ki je bil tudi vzpodbudnik nepozabnega skupnega nastopa delavskih pevskih zborov na Jesenicah.

lične kakovosti in tudi sposobnosti za skupne nastope, kakršnih ne zmore noben kraj v državi. Če pomislimo, da so pevci povečini delavci, bomo še bolj spoštovali njihov trud. K organizatorjem pevske kulture spadajo še gg. Ambrožič Vinko, dolgoletni pevovodja, Kleč Jakob, Božič Jože, Zidar I., Kelvišar in mnogi drugi, ki so gojili in pomagali gojiti lepo pesem v našem revirju.

KOVINARSKI GODBENI ZBORI

Danes še živeti g. Nikolaj Bernard je že leta 1883. ustanovil v Bohinju prvo kovinarsko godbo, l. 1898. pa na Jesenicah prvo slovensko tamburaško društvo. Rekel bi lahko: vsak Bohinjec je godbenik. Ustanovljene so bile tri godbe: Krekova, sokolska in kovinarska — vse tri so odlične. Z imenom Krekove godbe, ki jo danes uspešno vodi kapelnik g. Bizjak Aleš, bo zvezano ime Bernardov, Nikolaja in Jožeta. Prvi ustanovitelj, drugi kapelnik, ki je godbo privedel na višino, da ji za vojaškimi ni primere v Sloveniji. Pomislimo samo, da so godbeniki kovinarji, ki se vadijo le v prostem času in brezplačno. Med pionirje Krekove godbe spada tudi g. Franc Torkar, godbenik in organizator. Sokolsko godbo vodi kapelnik in skladatelj g. Kleč Rado; tamburaški zbor NSZ in prvovrstni sokolski orkester, ki je tako krasno spremljal našo kulturno prireditev, vodi g. Žen Jakob. Vobče ima jeseniški Sokol prvovrstne organizatorje in tudi godbenike salonskih orkestro, ki so gotovo prvi na vsem Gorenjskem. To so pokazale tudi večje operetne prireditve v Sokolskem domu.

Vsi ti godbeni zbori so sodelovali na železarskem festivalu.

ALPINIZEM ŽELEZARSKIH SODELAVCEV

Tudi to je udejstvovanje, ki zahteva svojo požrtvovalnost, mnogo ljubezni in idealizma. To je prav za prav kulturna panoga, ki nam odpira veličino stvarstva gora. Moral bi biti z našimi alpinisti, moral bi žrtvovati in ljubiti z njimi, da bi mogel popisati njihovo udejstvovanje. Naj bo to danes samo nakazano, dokler ne bo prišel alpinist in točneje opisal to delo Jesenic. Omenimo naj samo Skalaše in njihovo delo. V tem klubu se odlikujejo zlasti Jeseničani in, če pride s planin klic SOS, zapojo telefoni na Jesenicah. Tu so doma tisti, ki alpinizem gojijo iz ljubezni do gora in božje narave, pa tudi iz ljubezni do bližnjega, ki mu hitijo na pomoč vsak trenutek in vse žrtvujoč.

UMETNIŠKA FOTOGRAFIJA

Prihajamo vedno bolj v dobo slik. To dejstvo ne sloni samo na razvoju fotografske umetnosti in težnji za lepoto, to je prav tako korak z napredkom in tempom časa. Slika govori in bo govorila, ker je točnejša in stvar-

nejša; slika bo lepšala, ker ustreza estetskemu čustvu. Slika je dopolnilo napisani kroniki; govori hitro, stvarno in jasno.

Poleg običajne reportažne in gole objektne slike se uveljavlja tudi pri nas umetniška fotografija, ki je ustvarila že prave umetnine. To ni več samo snemanje kakršnih koli predmetov, temveč je oblikovanje z umetnikovim duhom, ki išče in ustvarja motive podobno kakor slikarski umetnik. To tudi ni več običajno spravljjanje slik na papir, nego čustvovanje in računanje s tisočimi barv in odtenkov svetlobe.

Kakor v drugem kulturnem in umetniškem udejstvovanju imamo na Jesenicah zastopano tudi panogo umetne fotografije. Na tem poprišču uspešno deluje naš sodelavec g. Slavko Smolej, ki s svojimi slikami lepša tudi »Tovarniški vestnik«. Že iz teh slik, kolikor niso nujno reportažne, vidimo, da ima svojo trdno smer. Smolej je pesnik rož, žitnih polj, veličastnih vrhov gora in iskalec monumentalnosti. Najdemo ga kot oboževalca dela, ki ga prikaže, kot ga ne more prikazati noben revolucionar. Vidimo ga zopet, kako se igra z otroci na soncu, kakor največji pesnik mlade duše. Zopet ga srečamo v ranju narodovih umetnin, ljudskih šeg in navad. Danes nam je pokazal staro vodno kolo fužin iz davnine, ki bi ga morda nihče drugi ne opazil; naslikal nam je ogromne zamahe tehnike; jutri ga zopet srečamo, kako se pogovarja s planinsko cvetko. V njegovih slikah je samo sistem čistega življenja brez laži.

Smolejeva fotografija je znana v domovini in daleč po svetu. Njegove slike so bile razstavljene na umetniških galerijah vseh kontinentov. V Ameriki je bila njegova umetniška fotografija razstavljena na umetniških galerijah nad tridesetih mest in marsikateri naš rojak, ki je obiskal razstave, je videl sliko domovine. V Afriki so bile njegove slike na razstavah v Algiru in Johannesburgu, v Avstraliji v Sidneyu, na Japonskem v Tokiju, v Kanadi v Ottavi, na bivšem Češkem v Karlsbadu in Lomu v Mostu, na Poljskem v Varšavi, v Italiji v Turinu. Dalje je sodeloval na umetniških razstavah na Madžarskem v Budimpešti, v Szegetu, v Nemčiji v Düsseldorfu in na Dunaju, v Švici v Luzernu, v Angliji v Bristolu, Weymontu in Stratfortu, v Belgiji v Antwerpnu, Bruxellesu, De Spa, Gandu, Ostende in Charleroiu.

V San Francisku v Kaliforniji je bil leta 1937. razpisan natečaj za najboljši fotoklub na svetu. Na tej razstavi je samo on pridobil ljubljanskega fotoklubu $\frac{1}{3}$ vseh točk. Tako si je naš klub pridobil ta naslov in pokal.

Svetovni mesečniki za umetniško fotografijo, ki so odprti le za najboljše svetovne fotografije, prinašajo često njegove slike. G. Smolej je prispeval svoje slike za knjigo »500 let Triglava«, ki jo je spisal znameniti alpinist

Lovro Humer

igralec sokolskega odra na Jesenicah, priljubljeni pevec operet, dober organizator nastopov in prireditev. Lovro Humer je sin bivšega občinskega tajnika na Jesenicah, ki je pred 40 leti uvedel slovenski uradni jezik na občini. On sam je bil dobrovoljec na koroški fronti. Sokolski oder ima v njem agilnega sodelavca. Pri festivalu je pomagal v obsežni organizaciji prireditve. Gre mu mnogo zaslug za tako lepo uspelo prireditev.

France Železnik

igralec in pevec na odru kat. prosvetnega društva. Požrtvovalni sodelavec gledališke družine »Aljaž« in eden prvih igralcev, ki je z uspehom nastopal tako pri dramskih, kakor pri operetnih uprizoritvah v Krekovem domu (Hamlet, Grofica Marica, Orlov, Cigan baron itd.). Železnik je tudi mednarodni telovadec in je zastopal domovino na mednarodnih tekmah prej pri Orlu, sedaj pri Fantovskih odsekih. Rade volje je nastopil tudi na naši železarski prireditvi kot eden najodličnejših telovadcev — član mednarodne vrste.

Joža Čop

sin planin iz rane mladosti, pionir strme alpinistike. Joža Čop je znan planinski vodnik in vodja reševalnih ekspedicij SPD. Pozna vse stene in vse gore; zmagal je tudi že mnoge čudovite vrhove naših, italijanskih, švicarskih in francoskih Alp.

Riko Poženel

znani talentirani igralec in režiser »Aljaža«. Napisal je tudi sam veseloigro »Pred maturo«, ki je bila igrana z uspehom na Krekovem odru, zdramatiziral je mladinsko povest »Kekec«. Zna ne so njegove priložnostne prireditve za Miklavža in Silvestra. Agilni sodelavec in svetovalec kulturnega programa na našem festivalu, kjer je pri igri »Plavž« igral glavno vlogo Celinarja, da bi je bolje ne mogel odigrati poklicni igralec.

Uroš Župancič

poznani alpinist, predavatelj in pisec iz kraljestva gora. Župancič Uroš se odziva kot član reševalnega odseka SPD klicem SOS s planin. Župancič je zastopnik mlajše generacije alpinistike na prelomu med alpinistiko v suhi skali in novo panogo, zimsko alpinistiko.

Rado Kleč

kapelnik odlične sokolske godbe na pihala. Kleč je dirigiral simfonične orkestre pri operetah in glasbenih prireditvah, je vodja jazz, salonskega orkestra. Absolviral je glasbeni konservatorij v Ljubljani. Udeležuje se na glasbenem polju že dolga leta. Pod njegovim vodstvom je sokolska godba nastopila na koncertu železarskega festivala.

Slik od predstavnikov prosvetnega dela KPD na Koroški Beli od prijateljev nismo pravočasno prejeli, zato prihodnjik.

in pisec dr. Julij Kugy. Tudi sam je opisal več tur zimske alpinistike v Planinskem vestniku.

Sedaj se g. Smolej peča z zbiranjem posnetkov naših planinskih cvetlic in gorá v naravnih barvah; za voljo tega ga često srečamo na gorskih vrhovih.

Njegovo delo je dalo mnogo vzpodbude tudi drugim tako, da se bo ta umetnost še razširjala med sodelavci in pridobila še več prijateljev.

Pripomniti moramo, da predstavljajo Smolejeve slike v dobršem delu železarski revir Jesenic in je Smolej tako tudi njihov propagator v svetu.

JESENIŠKI JADRALCI

Jadralno letalstvo spada prav za prav med športne panoge. Vendar je v njem zapopaden tak pomen narodno obrambnega dela, da ga lahko omenimo med tistimi prizadevanji, ki se gojijo v prvi vrsti zaradi svojega velikega smotra. Pred dobrimi tremi leti je pričel delovati jeseniški aeroklub in je po požrtvovalnosti Jeseničanov postal po delavnosti in uspehih prvenstveni klub v državi. Zna ne so njegove prireditve, ki se jih je na dveh mitingih udeležilo 12.000 gledalcev. Tihi a vztrajni delavci so naši fantje na Jesenicah, v Kranjski gori, v Lescah in veliko je razumevanje članstva in javnosti za njihovo delo. Med ustanovitelji so zvesti prijatelji velikega dela: gg. Izidor Ručigaj, ing. Pretnar, Ravnik, Terseglav, Florjančič Boris, Ulčar, Tratnik, ki piše slikovno kroniko, ter številna vrsta požrtvovalnih delavcev, zlasti delavcev mladega rodu, ki se vežba za čuvarja našega neba. Fantje in možje, hvala vam! Kakor vojaki ste, kakor možati čuvarji domovine.

MEDNARODNI TEKMOVALCI

Tudi tukaj so Jeseničani prvi, pred vsemi drugimi v Jugoslaviji. Elegantni Janez Pristov, prvak Sokola kraljevine Jugoslavije in mednarodni tekmovalac nosi ponosni naslov državnega prvaka že 8 let. Njegovi nastopi navdušijo, ljubljene je in ponos in vzor mladine; pri vsem tem pa idealen in nesebičen tovariš. V mednarodni vrsti Sokola sta tekmovala pred svetovno vojno tudi Jeseničana, nekdanja naša sodelavca: gg. Vinko Rabič in Vinko Pristov, ki je utonil pri kopanju v jezeru Erie v Ameriki.

Jeseničan je tudi prvak in mednarodni tekmovalac F. O., g. Fric Natlačen, ki je v kratkem času obstoja telovadne organizacije FO prišel na površje in zavzel prvo mesto. Odličen telovadelec in prvak navdušuje množice s svojimi brezhibnimi izvajanji vaj na orodju. Poleg Frica Natlačena nastopa v mednarodni vrsti še Jeseničan g. Železnik France, krepak in razvit telovadelec. Nekdaj so v mednarodnih vrstah tekmovali tudi naši sodelavci: gg. Janko Šranc, Bregant Matevž in Volčini Pepi pri Orlu. Torej toliko mednarodnih telovadcev samo z Jesenic. Jesenice pa so dale tudi sodnika za mednarodne tekme v osebi poznane g. Franceta Klinarja.

* * *

To bi bil površen pregled kulturnega delovanja naših organizacij. Želeti bi bilo, da bi se odzvali funkcionarji in poznavalci tega velikega dela ter napisali kronike za vsako društvo posebej. Naj se ohrani spomin na veliko delo v spodbudo bodočim rodovom.

O športnih organizacijah in sodelavcih bomo prinesli slike v športni številki »Tovarniškega vestnika«.

Gregor Vister

dolgoletni in priljubljeni igralec šaljivih vlog in originalnih prikazov na sokolskem odru na Jesenicah. Pri narodni igri »Plavž« na prireditvi je mojstrsko igral odpadnika Celine Markeca. Je pravi igralski talent, ki pritegne množico.

Jože Bernard

dolgoletni kapelnik znane Krekove godbe na Jesenicah, ki jo danes uspešno vodi kapelnik Aleš Bizjak. Jože Bernard je sin Nikolaja Bernarda, prvega delavskega prosvetarja in ustanovitelja prve kovinarske godbe in orkestra še v železarnah v Bohinju. Jože Bernard je vodil godbo dolga leta in ji kot dober instrumentator pridobil sloves. Več komadov je skomponiral sam.

Martin Jeram

pevovodja pevskega društva »Sava« in sokolskega pevskega zbora. Deloval je tudi dolgo let kot godbenik pri kovinarski godbi. S svojo organizatorično in pevsko sposobnostjo je spravil zборе na lepe glasbene in pevske višine. Na festivalu je vodil skupne pevske zборе, ki so s preciznim izvajanjem presenečili v glasbenem in pevskem pogledu razvijeno jeseniško občinstvo.

Krekova godba z Jesenic, ki ima sloves za vojaškimi kot prva godba v Sloveniji, pozdravlja kralja Aleksandra, ko je prvič prišel v Ljubljano

V OKVIRU II. LETNIH PRIREDITEV SODELAVCEV KID

ZMAGOSLAVJE KULTURNEGA DELA

POTEK KULTURNEGA FESTIVALA GORENJSKIH KOVINARJEV. 485 NARODNIH NOŠ, NAD 900 SODELUJOČIH, NAD 7.600 UDELEŽENCEV. NARODNA PESEM, SLOVENSKI NARODNI OBIČAJI, NARODNE IGRE, TELOVADBA, KONCERTI OB SODELOVANJU VSEH PROSVETNIH, TELOVADNIH, IGRALSKIH, PEVSKIH IN GODBENIH DRUŠTEV REVIRJA BREZ RAZLIKE NAZOROV.

Kulturno delo je delo idealistov, ki delajo iz ljubezni do stvari, s svojimi talenti in s ponosnim stremljenjem za ideali in lepoto.

Kulturno delo se ne da siliti, nego ga je mogoče samo podpirati, kajti to delo klije in raste iz človekove in narodove notranjosti v svobodnem udejstvovanju.

To ne more biti in to ni slučajno!

Načelnik ministrstva g. Uloga je pred meseci govoril po radiu o zimsko-športnih in telesno kulturnih uspehih Gorenjske. V tistem govoru je omenil, da je neobhodno za to in za vsa kulturna udejstvovanja, da ima človek poleg golih sredstev za kruh in stan še kak belič za kulturna udejstvovanja, kajti človek ni samo za to, da bi jedel in se oblačil, nego je kulturno bitje in mu mora biti omogočeno tudi to udejstvovanje. Tu je omenil Jesenice in kulturno delo jeseniškega delovnega človeka, kateremu je tako delovanje omogočeno.

V tem je mnogo resnice, ki je pošteni ljudje ne bodo zanikali. Tu je tudi prvi znak sodelovanja železarske industrije z narodom in z njegovo kulturo.

MISEL NA SKUPNO KULTURNO PRIREDITEV

Ko je KID s svojimi zimskimi in letnimi športnimi prireditvami podprla delo vseh športnih panog in društev, ki imajo v svojem programu visoko misel vzgoje mladine za veliko domovino Jugoslavijo, so nekateri kulturni in prosvetni delavci rekli, da le preveč gonimo šport in samo šport, pozabljamo pa na delo ostalih kulturnih društev. Iz delavskih vrst smo prejeli celo tak dopis, ki nekako očita, da samo športniki nastopajo, samo športniki potujejo, samo športniki in zopet športniki, drugo pa omalovažujemo. Ta dopis smo priobčili v našem listu. Tudi drugo delovanje v kraju je treba priznavati.

Da izpolni to vrzel in da podkrepi lepa stremljenja kulturnih delavcev, je KID dala v program svojih letnih športnih prireditev na prvo mesto kulturne prireditve, kjer naj nastopijo prosvetarji, igralci, pevci, godbeniki, telovadci in drugi kulturni delavci revirja.

Povabljeni so bila vsa društva, da izberejo, da po svoje naštudirajo, da po svoje izvedejo skupno kulturno prireditev, kakor najbolje vedo in znajo. KID bo to delo podprla in dala na čelo prireditev. To je drugi znak sodelovanja z narodovo kulturo.

In društva so se zbrala v složnem nastopu. Iz kovinarskega rodu, z meja domovine je prišel klic po sodelovanju vseh dobrovoljnih ljudi in društev s pozitivnim narodnim programom. Zbrali so se brez sovraštva v ljubezni za skupno stvar narodne prosvete in tako smo dobili tako lep kulturni praznik v železarskem revirju.

PRIPRAVE

Na kulturnih prireditvah je sodelovalo skoraj 1000 ljudi. Nihče ni videl ogromnega dela društev in posameznikov, ki je bilo potrebno, da je bila prireditev tako bogata na sporedu in tako lepo izvedena. Ves mesec prej so se pripravljali vsak večer. Žrtvovali so čas in trud. Vežbali, pripravljali, zbirali znamenitosti, narodne noše, pripravljali spreved, prostor in oder. Vsak večer so bili polni domovi naše kulture, vsak večer smo videli požrtvovalno delo. Hvala vam za nesebično, za veliko vaše delo. Ni mogoče omeniti

Ravnatelj g. dr. inž. Klinar odvarja kulturni praznik železarskih Jesenic

Toda 16 milijonov Jugoslovancev bo priznalo, da ni slučajno, da ima naš železarski revir

a) najboljše telovadce Jugoslavije in največ mednarodnih tekmovalcev,

b) da so Jeseničani najboljši zimski športniki Jugoslavije,

c) da so Jeseničani najboljši alpinisti Jugoslavije,

č) da so jeseniške godbe najboljše izmed neplačanih v vsej državi,

d) da igrajo jeseniški odri skoro isti program kakor državna gledališča v drami in operi,

e) da so bila v našem revirju ustanovljena prva slovenska delavska godbena (1883.), prosvetna (1898.) in gospodarska (1898.) društva,

f) da so Jesenice priredile nastop pevskega zborov, kakršnega ne zmorejo niti naša mesta,

g) da je jeseniški aeroklub po dveh letih obstoja dosegel uspehe brez javnih podpor, ki smerijo na prvenstvo,

h) da je na Jesenicah in na Javorniku nad 80 raznih društev, ki vsestransko delujejo.

Klic fanfar ob pričetku kulturnega slavlja

Predsednik KID
gosp. Avg. Westen
prisostvuje
delavskemu
prazniku vse dni.
Zraven njega
sta gen. ravn.
g. C. Noot in
tehn. ravn.
g. dr. Klinar

vseh, kar po vrsti: vsa društva, katoliška in sokolska, prosvetna na Koroški Beli, na Javorniku, na Breznici, na Dovjem, na Jesenicah. Hvala vam, posamezniki župani in posamezniki iz gorenjskih krajev, ki ste pomagali zbirati zgodovinski material in ste ga posodili, hvala kmetom in obrtnikom, ki ste odstopili, kar je bilo potrebno, hvala železarskemu revirju in vsej okolici. Ni mogoče navesti vseh, nad 1000 jih je, ki so se žrtvovali in delali. Samo z Dovjega na primer je sodelovalo 22 ljudi. Od sokolskega društva na Jesenicah 22 udeležencev samo na »ohceti«, pri »Plavžu« in pri deklamaciji, koliko še pri telovadbi in organizaciji; od gledališkega društva »Aljaž« 62 oseb, od kat. prosvetnega društva Koroška Bela 43 oseb, od sokolskega društva Koroška Bela in Javornik 95 oseb, samo pri zgoraj omenjenih treh programih.

KID je to delo podprla in tako pripomogla k izvedbi velikega kulturnega praznika, ki ima tudi to odliko, da so sodelovali vsi udeleženci brez razlike in brez sovraštva med seboj. To je bil klic po skupnosti in ljubezni med člani enega naroda, klic, ki prihaja z meje domovine.

PRIČETEK FESTIVALA — POZDRAV DRŽAVNI ZASTAVI

V soboto že zgodaj popoldne se je jeseniško mesto zavilo v zastave in je tako ovenčano pričakovalo veliko prireditev svojega delovnega ljudstva. Na športnem stadionu, kjer so okrog in okrog med zelenjem plapolale državne zastave, so se zbirali kovinarji in njihovi svojci, da prisostvujejo slovesni otvoritvi kulturnih prireditev. Ob tribuni so že stale vrste telovadcev, zbori deklamatorjev, godbenikov in pisane skupine narodnih noš, ki

bodo nastopile pri otvoritvenem programu. Že k otvoritveni slovesnosti ob 6. uri zvečer se je zbralo nad 2500 ljudi.

Na tribuni so se zbrali predstavniki železarske industrije s predsednikom KID gosp. Avg. Westenom na čelu, s podpredsednikom KID in predsednikom Zveze industrijcev gosp. Avg. Praprotnikom, upravnim svetnikom KID gosp. J. Pfeiferjem, gen. ravnateljem KID gosp. C. Nootom, tehn. ravnateljem KID gosp. dr. inž. Klinarjem; prokuristi, obratovodje in drugi člani velike delovne skupnosti KID, da

prisostvujejo začetku velikega praznika sodelavcev in svojcev gorenjske železarske vzajemnosti. Na tribuni smo opazili gospodarstvenike in odličnike iz poslovnega življenja, zastopnike društev in ustanov, ki so s svojo prisotnostjo pokazali pozornost do kulturnega dela delovnega človeka. Idealno delo naših kovinarjev so nadalje počastili s svojim obiskom tudi: gospodarstvenik g. Panič iz Beograda, bivši poslanec in gen. tajnik Zveze industrijcev gosp. dr. Adolf Golja iz Ljubljane in ravnatelj Okrožnega urada za zavarovanje delavstva gosp. dr. J. Bohinjec ter številni drugi predstavniki in zastopniki.

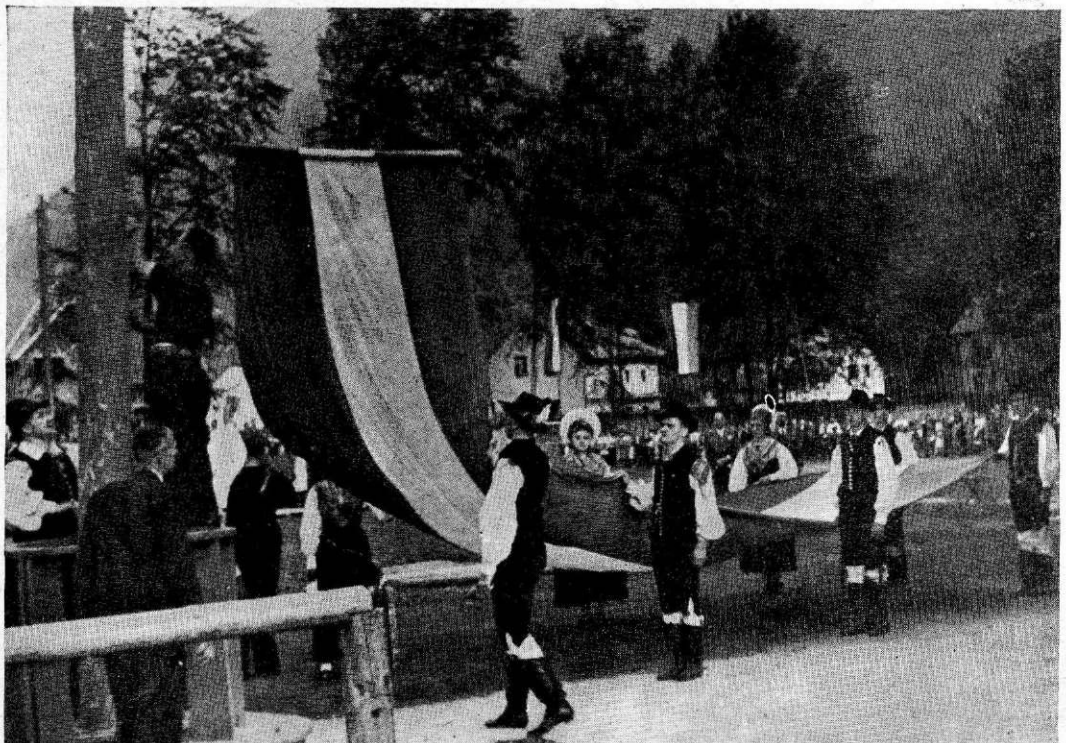
Na prireditev sta prišla oba župana železarskih delavskih občin, mestni župan Jesenic gosp. V. Markež in župan Koroške Bele gosp. I. Erlih.

Na prireditev je prišel zastopnik naše vojske gospod major M. Mihajlovič v spremstvu gg. majorja g. Nedeljčoviča in kapetana Radovanoviča od štaba za utrjevanje.

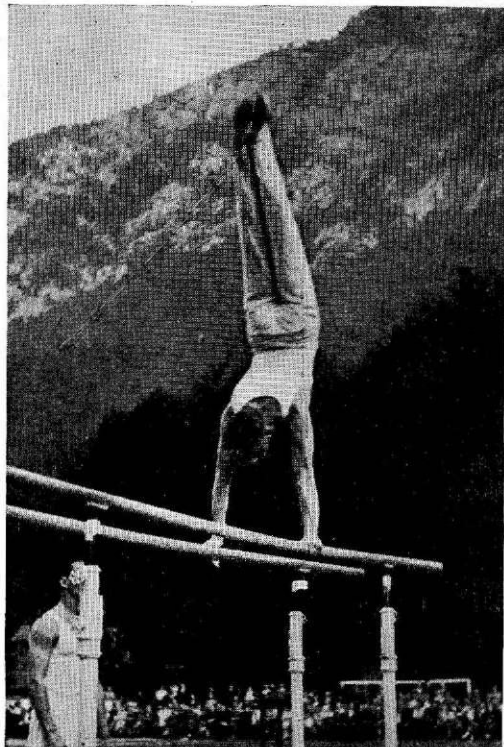
Takoj nato se je pri vhodu na stadion dvignila bela zastava, ki je oznanila, da prihaja na delavsko prireditev zastopnik gospoda bana Dravske banovine, načelnik gosp. dr. Trstenjak.

Točno ob napovedani uri je prikoral na prostor skupina fanfaristov iz vrst znane Krekove godbe, za njo pa so nesli dekleta in fantje v narodnih nošah veliko državno zastavo — simbol vseh prireditev KID. Po nastopu fanfaristov je zadonela iz 48 članov broječega Krekovega godbenega zbora državna himna po vsem prostoru in po vsem železarskem revirju ter odmevala tja gori v strmine in vrhove gora. Železarji so vstali in se odkrili. Sredi prireditvenega prostora pa se je pričela dvigati državna zastava velike, lepe, ponosne in močne domovine, ki je vihrala nad prireditvami vse dni.

Pred mikrofonom je stopil jeseniški rojak, tehniški ravnatelj KID gosp. dr. inž. H. Klinar z naslednjim pozdravnim in otvoritvenim govorom:

Sodelavci v narodnih nošah dvigajo državno zastavo

Sokolski prvak Janez Pristov na bradlji

»Ko odvarjam II. letne športne igre KID, v čijih okviru se vrši uvodoma kulturni festival, mi pripada častna prilika pozdraviti vse vas, ki s svojo ugledno navzočnostjo počaščate to kulturno in športno prireditev uslužbencev KID.

Izredna čast mi je pozdraviti zastopniki gospoda bana Dravske banovine, načelnika gosp. dr. Trstenjaka. Pozdravljam navzoča župana obeh občin, mestnega župana Jesenic gospoda Val. Markeža in župana Koroške Bele, gosp. Iv. Erliha, številne zastopnike ustanov in društev, ki so posetili to prireditev. Pozdravljam zastopnika naše dične vojske gospoda majorja M. Mihajloviča. Pozdravljam v naši sredi predsednika KID, gospoda Avg. Westena, ki je omogočil to imponantno prireditev, gospoda podpredsednika KID Avg. Praprčnika, velikega prijatelja športnikov, upravnega svetnika gosp. J. Pfeifferja. Dalje pozdrav-

Deklamacija
župančičeve pesmi
»Kovači«

ljam gospodarstvenika gosp. I. K. Parniča, ki je prispel na prireditev iz Beograda, ter druge zastopnike industrije in gospodarstva ter ostale navzoče goste.

Posebno drago pa mi je, da osredotočim svoje pozdrave na vse vas, sodelavci, ki z ljubeznijo in z vztrajnostjo ustvarjate to imponantno prireditev gorenjskih železarjev. Želim vam polno uspehov v vaših kulturnih stremljenjih in v plemenitem viteškem športnem tekmovalstvu.

V zdravem telesu zdrav duh! To bodi geslo teh naših prireditev, to bodi vodnik našemu udejstvovanju, našim naporom in težnjam.

V zdravem telesu zdrav duh! To bodi plemenita vez, ki naj druží nas vse v močno enoto delovnih kovinarjev.

Zdrav duh v zdravem telesu! To bodi vselej povezano z našim delom za duhovno in gospodarsko rast v korist naši lepi domovini, naši Jugoslaviji.

Proglasam da se II. letne športne igre KID pričenjajo. Srečno!

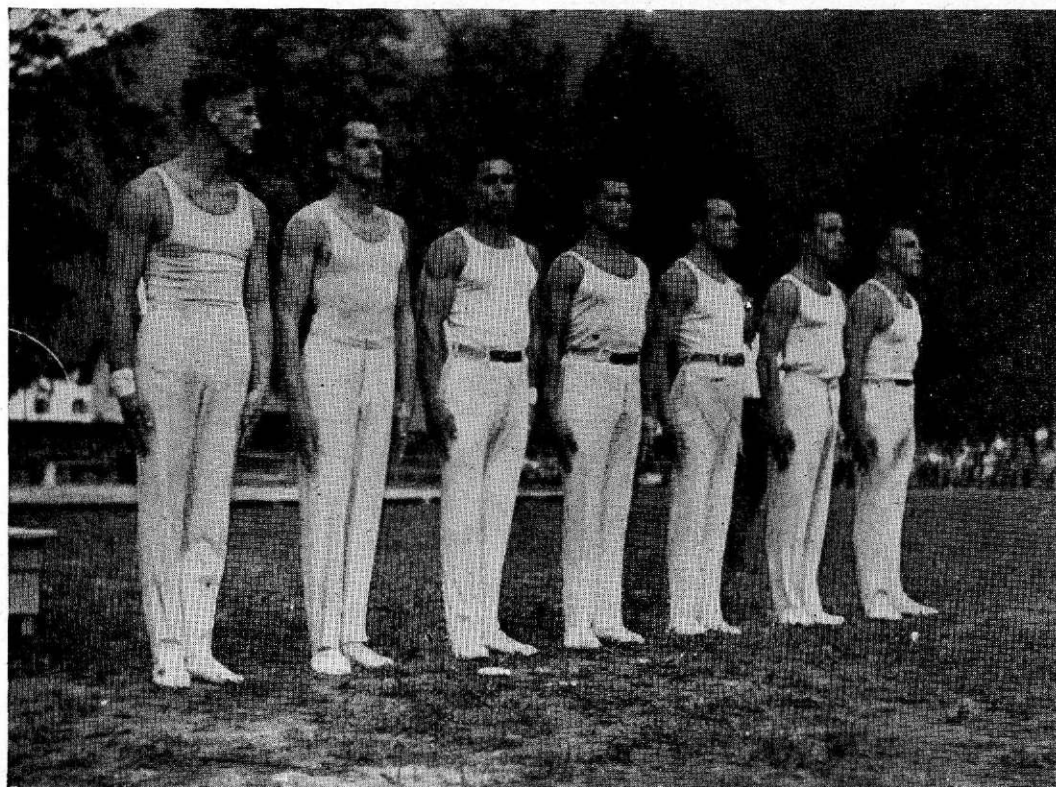
Sledila je zborna deklamacija Župančičevih »Kovačev«. Na oder je prikoral skupina 100 kovinarjev, žena in deklet v kovaških oblekah, da simbolično povežejo kulturo in delo. Nastop je vo-

dil režiser gosp. Riko Poženeš. Bil je to edinstven zbor delovnega ljudstva, močan vsebinsko, odličen v izvajanju in v nastopu.

Burno pozdravljene so nato prikoralke na prostor vrste jeseniških in javorniških telovadcev in telovadk. Med njimi sta tudi mednarodna telovadca in prvaka Janko Pristov, član Sokola, in Fric Natlačen, član F. O. V prvi vrsti so na orodju nastopali še mednarodni tekmovalci Železnik Franc, dalje Vidmar Maks, Čop Avgust od F. O. in Noč Franc ter Iskra Franc od Sokola z Jesenic.

Ob navdušenju tisočev gledalcev so prikoralke skupine telovadcev, vrsta za vrsto, in ob zvokih delavske godbe po krasnih orodnih, prostih in simboličnih vajah zmagovalno zopet odhajale. Koliko dobre volje, koliko zdravja in ponosa je v tej mladini, ki je resnično vredna pozornosti vse javnosti.

Prva vrsta je nastopila na bradlji. Strokovno oceno bomo skušali dobiti za prihodnjo številko. Toda kratko: bila je visoka pesem zdravja in lepote. Vsi po vrsti so bili krasni, na čelu s prvakoma. Jesenice so lahko ponosne na vrsto, kakršne ne more postaviti noben drug kraj v domovini iz lastnih vrst delovnega ljudstva. Za tem je prikoralala II. vrsta telovadcev iz F. O. in Sokola — skupno, seveda skupno; zakaj neki se bi morali sovražiti idealni telovadci Jesenic, Javornika in Koroške Bele. Ali zato, ker so njihovi domovi na mejah naše domovine. Tudi ta zbor telovadcev je na tem, da sledi eleganci prvih telovadcev. Pokazali so odlične vaje na drogu. Tudi za te bomo skušali dobiti podrobnejšo strokovno oceno, kakor za vse telovadne nastope še posebej. Članice jeseniškega Sokola so nastopile v težki gimnastični vaji »Jutro«. Telovadke so izvedle vaje prav dobro. Tesno ob prizadevanju fantov in mož stojijo dekleta in žene našega revirja. Zopet je nastopila I. vrsta telovadcev na krogih, zopet enako lepo, zopet navdušenje. Sledil je nastop moškega naraščaja Sokola Koroška Bela z učinkovitimi vajami s kladivi. Prizori so bili simbolizirano naše kovinarsko delo in krasno izvajani. Za temi so prikoralale na prostor zopet dekleta, članice Dekliškega krožka Jesenice v narodnih nošah: gorenjski, dolenjski, ziljski, hrvaški, srbski, poljski in češki. Navdušeno je bila sprejeta pisana vrsta

Elitna vrsta jeseniških telovadcev (Pristov, Noč, Železnik, Čop, Natlačen, Iskra, Vidmar)

Prvi »rejš« ženina in neveste

slovanskih narodnih noš, ki so izvajale slovanske ples.

Lepo uspele telovadne nastope so zaključili člani Sokola z Murnikovo skladbo »Naprej«. Navdušili so tisoče gledalcev s svojim krasnim izvajanjem čudovite sestave. Da, naprej, naprej, idealna mladina! Te vaje je vodil prvak Sokola g. J. Pristov, ostale nastope članov gosp. Ravhekar Avgust, članice pa gđc. Anica Hafnarjeva.

Otvoritveni spored je bil s tem končan.

UPRIZORITEV NARODNE IGRE „PLAVŽ“ NA PROSTEM

Na programu kulturnega festivala jeseniških železarjev je bila zvečer ob 8. uri uprizoritev te vsebinsko in dramatsko močne narodne igre, ki jo je spisal gosp. France Klinar. Za oceno igre pove dovolj dejstvo, da je bila tekom ene sezone 44 krat igrana na raznih slovenskih odrih. To je močno delo iz naše narodne zgodovine, zajeto prav v gorenjskem železarskem okolju. Prikazuje borbo našega človeka, navezanega na domačo zemljo, na rodno grudo, in je prava visoka pesem za vzpodbudo narodne zavesti in veličasten prikaz tako v prizoru kakor v besedi, prikaz klenosti našega rodu, ki je obstojala in varovala naš rod na naši zemlji tekom tisočletij.

Ves igrokaz se je vršil v narodnih nošah (tu bi lahko omenili, da bi bilo bolje, če bi plavžarji nastopali v plavžarskih oblekah) s petjem in spremljevanjem orkestra. Pri tej igri je sodelovalo 130 oseb. Orkester jeseniškega Sokola je vodil g. Žmitek Nande. Glasbo za to igro je napisal Jeseničan, višji vojaški kapelnik g. Lojze Smrekar. Uprizoritev je vodil g. Ivan Pečan, scenerijo je priredil g. Joža Dakskofler, šminkanje pa je opravil g. Potrato.

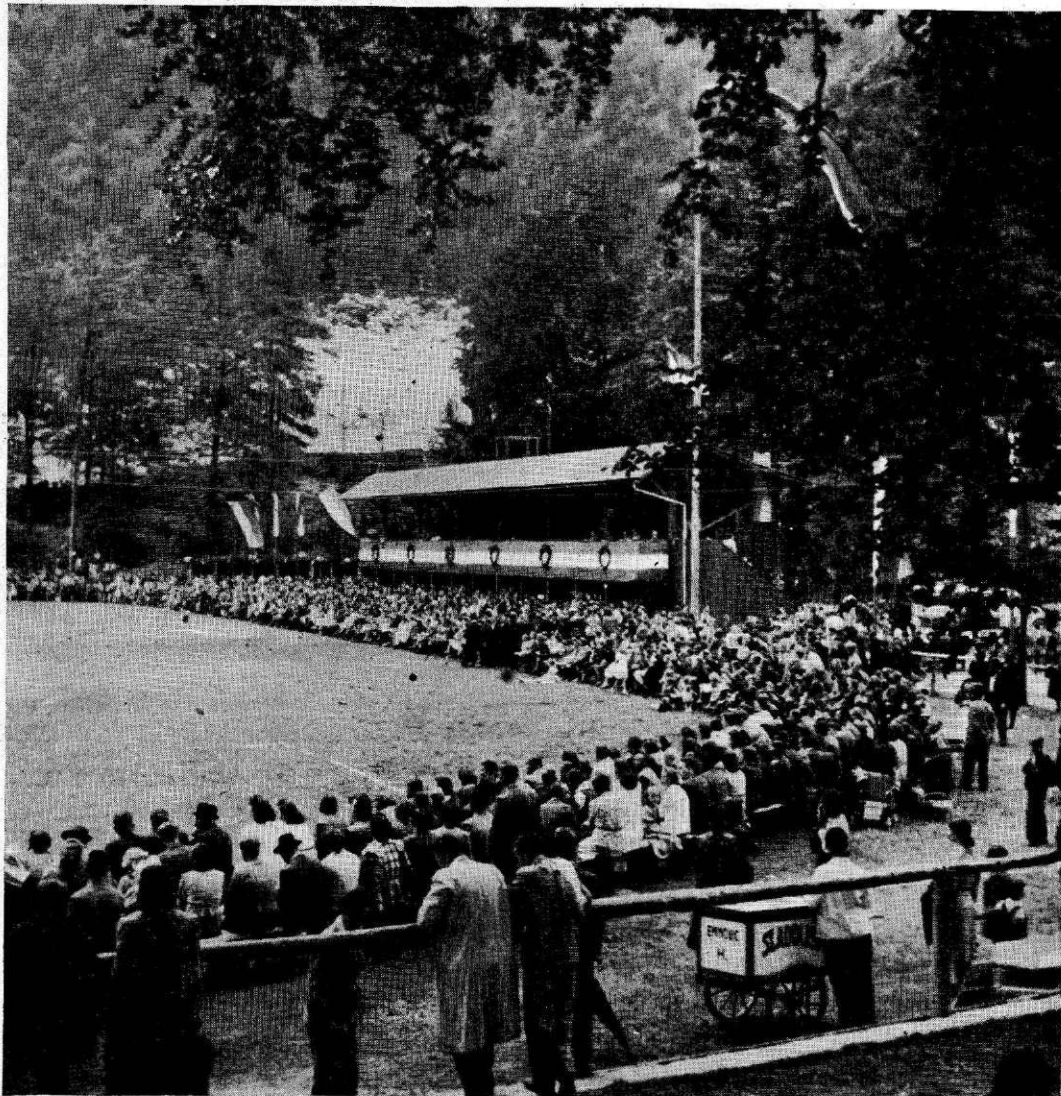
K večerni prireditvi se je zbralo nad 4900 gledalcev, med njimi zopet zastopnik gospoda bana g. dr. Trstenjak, predsedstvo in ravnateljstvo KID ter drugi odličniki in gostje kulturnega praznika železarjev. Ta igra je obogatila program

kulturnega praznika in pokazala delo naših gledaliških umetnic in umetnikov.

V glavnih vlogah so nastopali znani prvi igralci železarskega mesta. G. Riko Požnel (Celinar) je igral brez dvoma najučinkovitejšo vlogo svojega odrskega življenja. Pred seboj smo videli pravega zastopnika krepke Celine, ki ga je zamislil pisatelj v svojem globokem poznavanju narodnega bistva. Močan, neizprosni in ponosen predstavnik slovenske Celine, podan z vsem srcem in talentom odličnega igralca. Glavno žensko vlogo (Celinarjeve hčere Mine) je igrala ga. Francka Znidarjeva. Globoko in težko vlogo je podala z svojim priznanim iglarskim talentom tako v prizorih povezanosti s Celino, v prizorih varane ljubezni in v težkih slikah duševne borbe, ki zahtevajo vso rutino igralk. Gotovo ena najlepših in najuspešnejših vlog priznane odlične igralk. Ponosnega sina Celine (Miho) je igral g. Kalan z Javornika. Njegova vloga je bila sicer simpatična v zvestobi do Celine, toda težka v srčni borbi in v srečanju s sestro Mino. Rešil jo je mojstrsko. Drugega sina Celine (črnošolca) je igral znani igralec in režiser gosp. Silv. Gaser. Pisatelj je dal v to vlogo tajinstvenost življenjskih potov srca in duše, pridal melodijoznost jezika, pesem ter vso čudovitost misli in slike. Gaserju se je videlo, da je mojster za vsako in tudi za tako vlogo. Nismo videli na odru igralca, nego davno dobo romantike ter melodijo borbe src. Odličen igralec! Tip dobrega in zelo zanimivega Markeca je

dal mojster živahnih in razgibanih vlog g. Gregor Vister in sicer tako, kakor on zna: originalno, simpatično in popolno. Markečeva hčerka ima v tej igri posebno vlogo. Ima očeta na eni strani, srce na drugi. Klinar je dober človek in je tudi tukaj, kakor v glavni vlogi Mine in pri Tomažu pustil čustva v kljub zapletljajem na strani rodu. Pri vlogi Ančke pa je to še posebej označil. Ančko je lepo igrala gđc. Merlakova, ena prvih igralk Jesenic.

To bi bila ena stran — stran rodov na Celini; vsi so dobri, originalni in več ali manj močni. Vmes pa je borba src in stranpot Markeca. Na drugi strani je tuj svet tujine, ki je prišel v kraj po zemeljsko bogastvo — po železno rudo — Locatelli in njihovi. Denar, vaba osredotočenega dela naj pomagata prodreti v lastnino Celine. Kjer to ne pomaga, nastopa zvijača, naj pomaga rušenje src; lepše, skoro idealno pri Angelini in Tomažu, zvijačno pri Celliniju za hčerko Mino. Tu pisatelj ni dobro napravil, ker imata v našem jeziku dva nasprotna tipa, Celinar in Celini, podobna imena. Železarskega podjetnika Locatellija je igral režiser celotne igre g. Ivan Pečan prav za igro in prav za gledalce. Odličen in rutiniran igralec. Pomagača podjetnika Cellinija je igral g. Ciril Vister. Ta ima silno močno vlogo. Je pomagač v besedi, nastopu in je na razpolago tudi s srcem, ki načne čustva Celinarjeve Mine in jo vede do tragičnega viška predaje listin in zapeljanja. G. Vister Ciril je to vlogo

Pogled na del poslušalcev pevskega koncerta

Pogled
na del množice
med sv. mašo
na stadionu KID

podal z vso svojo sposobnostjo najbolj uspešno. Vlogo tujčeve hčerke Angeline, ki je zmešala Celinarjevega študenta je simpatično igrala dobra igralka in odlična pevka gđc. Pavla Frlanova. Zasluži vse priznanje. Nekako vmes med težkimi prizori res globoke igre pa je pustil Klinar zadihati. To je storil s tudi narodnim originalom, s pastirjema Cenetom in Urško, povezanimi v poklicu in v svojstveni skriti simpatiji ter vedra in vesela kakor življenje v planini. Povedala sta svoje, potem pa se zavrtela in zaplesala, da je bilo veselje. Ceneta je igral kralj šaljivih vlog g. Cegnar France, Urško pa zelo prikupno gđc. Elca Smolejeva. Vlogo Kosa je igral polno vživeto g. Hrovat Ivan. Poseben seznam bo še prikazal obsežnost te lepe igre.

Krasno izvajana igra je pritegnila vse tisoče gledalcev, napravila vtis in postala temeljna točka kulturne prireditve. Naši igralci so nam dali res lep večer, prestolnica naroda bi bila lahko nanj ponosna. Uspehu igre je pomagala tudi odlična scenerija g. Jožeta Dakskoblerja ter zvočna in svetlobna ureditev, ki jo je posrečeno pripravil g. Pogorelec.

Vsi tisoči gledalcev so vztrajali do konca, četudi je trajala igra čez polnoč, kar je največji dokaz polnega zajetja. Mnogi so pravili, da kaj tako lepega še v življenju niso videli.

REVIJA NARODNIH OBIČAJEV „GOR. KMETSKE OH CETI“. 485 SODELUJOČIH V NARODNIH NOŠAH. 7600 GLEDALCEV NA STADIONU

V okviru tega poročila ne moremo popisati obsežnosti sodelovanja in lepote nepozabne prireditve Klinarjeve »Gorenjske kmetijske ohceti«, zato bodo o tem podrobneje poročale prihodnje številke

našega lista. Gotovo je samo to, da še nikoli ni bil ta narodni običaj slovenskega ljudstva pokazan tako na globoko in široko kakor to pot in morda nikoli več ne bo. G. Klinar je zbral in ustvaril nekaj edinstvenega v prikazovanju narodnih šeg in je v tem gotovo neprekosljiv. Daleč ga ne dosegajo pristaši tujih misterijev, ki so se ga upali celo kritizirati.

Kakor rečeno, bo o tej prireditvi sledilo podrobno poročilo, ker je edinstvena, ker je dragocena in jo moramo ohraniti. Takrat bomo pisali tudi o sodelavcih.

V nedeljo zjutraj so se pričeli zbirati na Javorniku svatje in svatovski vozovi za spreved in nastop »Gorenjske kmetijske ohceti«. Zopet so sodelovali vsi in vsa društva, kat. prosvetna in sokolska, kolarji, obrtniki in kmetje, mesto in oko-

lica. Celo z Dovjega so pripeljali vozove, Breznica je dala mnogo voz, narodne noše so posodili ljudje z vse Gorenjske. Ogromno dela, požrtvovalnosti in ljubezni za lepo narodno stvar.

Ob sedmih zjutraj je krenil svatovski spreved z Javornika proti Jesenicam. Bilo je nad 60 voz. Na Javorniku so uprizorili prvo »šranganje«, ki sicer ni bilo v sporedu, pa je napravilo mnogo dobre volje. Pred tovarniško kazino je bilo prikazano pravo »šranganje« z vsemi originali. Na prostoru se je zbralo mnogo ljudstva, zastopstvo KID s predsednikom g. Avg. Westnom na čelu ter številni gostje. Fotografov je bilo za to edinstveno priliko skoraj preveč, kajti tudi filmske ustanove so spreved slikale, da ga ohranijo bodočnosti. Ko so bile »formalnosti« šranganja končane, je spreved krenil naprej skozi Jesenice na stadion KID. V sprevedu so peljali starinske vozove, pletene iz protja in slame (Breznica), starinsko kašto iz leta 1723., starinski kolovrat iz leta 1840., starinske priprave za trenje lanu, sto let staro skrinjo, posteljo iz Prešernove mladostne dobe s 95 let staro odejo in prtenimi rjuhami, razne starinske slike, 120 let staro zibelko s starodavnim krstnim oblačilom, 150 let staro sliko Cirila in Metoda in nad 100 let staro mizo g. Lavtižarja s Kranjske gore. Vse to hrani in je dala naša dežela. Poročali bomo o tem še drugič. Vse te in še druge zanimive in starinske stvari so peljali v nevestini bali; vobče je spreved obsegal originalnosti slovenske kmetijske ohceti.

SV. MAŠA IN CERKVENI GOVOR NA STADIONU KID

Na prireditvenem prostoru so se zopet zbrali častni gostje z zastopnikom gospoda bana g. dr. Trstenjakom, predsedstvo in ravnateljstvo KID, oba revirska župana ter župani iz Bohinja in z Dovjega, zastopstva oblasti in društev, zastopstvo vojske in gospodarstveniki. Narodne noše so se zgrnile na prostor

Članice jeseniškega Dekliškega krožka plešejo narodne plese

Starešina pri »kmetski ohceti« s starinsko pipo

pred oltar — vsega je bilo navzočih nad 7000 ljudstva. Napovedovalec je napovedal začetek cerkvenega opravila, nastala je tišina in pred oltar je stopil jeseniški mestni župnik in duhovni svetnik preč. gospod Ant. Kastelic, ki je daroval sveto mašo. Med opravilom je igrala Krekova godba. Med sveto mašo je imel gospod župnik globok cerkveni govor, v katerem je omenjal vzroke verske mlačnosti med nami. Ta mlačnost nastopa zato, ker zahteva vernost tudi pogoj spoštovanja vseh moralnih načel in ker tako stavi gotove dolžnosti. Dolžnosti pa se radi odkrižamo, zato si želimo vero prilagoditi po svoje in mlačno. V krasnem in jasnem cerkvenem govoru, ki so ga prenašali zvočniki po vsem prostoru, je gospod župnik prikazal veličino žive in globoke vere. Tudi pri sv. maši so stregli naši železarji.

Po cerkvenem opravilu je sledilo prikazovanje narodnih običajev ob sodelovanju 485 svatov v narodnih nošah. Vrstili so se običaji kmetske ohceti od spoznanja na sejmu, od prvega plesa do ogledov, vabljenja, »delanja« pisma za odkup neveste, »favš« nevesta, šranganje in sploh vsi običaji na domu in ob poroki, kar bo posebej popisano in bodo navedene tudi glavne vloge.

GLASBENO PEVSKI KONCERT — 320 SODELOJOČIH

Popoldne je bil na sporedu glasbeno pevski koncert godbenih in pevskih zborov. Del koncerta je prenašala tudi ljubljanska radio postaja. Ostal bo nepozaben kot najmočnejši prikaz pevske ter glasbene kulture in višine našega delovnega človeka. Vsak, kdor je videl nastop teh delovnih ljudi, je s spoštovanjem gledal na njihovo delo. To spoštovanje so pokazali vsi, ki so se udeležili naše kulturne prireditve, in vsa slovenska jav-

nost, ki je spremljala idealno delo in nastope gorenjskih železarjev.

Krekova godba je pod vodstvom kapelnika g. Aleša Bizjaka izvajala fantazijo »Jugoslovanski biseri« (I. B. Leopold). Skupni pevski zbori so pod vodstvom g. M. Jerama zapeli »Slava delavstvu« (Ivan pl. Zajec). Cerkovni mešani zbor pod vodstvom organista g. Kelvišarja je izvajal Vodopivčevo »Knezov zet«. Pevsko društvo »Zora« je pod vodstvom g. Š. Gerdeja zapelo Maroltovi »Ljubi konja jaše« in »Popotna pesem«. Sokolska godba na pihala je pod vodstvom g. N. Žmitka izvajala uverturo »Kosovo« in glasbeno sliko »Sen legionarja«. Cerkovni pevski zbor Koroške Bedarja zapel »Oj z bogom, ti planinski svet« in »Oj, pogledjte ptičke«. Pevsko društvo »Sava« pod vodstvom pevovodje g. M. Jerama je zapelo »Uedinjena domovina« in »Lovsko« in Ipavčevo »Domovini«. Pevski zbor Sokola z Jesenic je zapel pod vodstvom g. M. Jerama Jenkovo »Bog i Slovani«. Mali tamburaši NSZ so pod vodstvom g. Jakoba Žena izvajali Zajčevo »U boj«, odlomek iz opere »Zrinjski«, ter »Venček slovanskih narodnih«. Pevsko društvo »Golica« s Hrušce je pod vodstvom g. M. Jerama zapelo »Pastirja«.

Nekaj tega nastopa je motil dež, toda le glede na obseg sporeda; kvaliteta je bila polna.

Ker so bili navzoči glasbeniki, upamo, da bomo dobili ocene in jih bomo priobčili. Toda na splošno lahko rečemo, da ni kraja v Jugoslaviji, ki bi lahko postavil na program toliko glasbene dovršenosti in vzgoje v kakovosti in številu sodelujočih. Tudi naši pevci in naši godbeniki so nastopili skupno in brez sovražstva. Zakaj neki bi se morali umetniki sovražiti, umetniki v naši lepi pesmi, v pesmi, ki je najlepša med nami.

Pomislimo samo, koliko je dela pred takim nastopom, koliko požrtvovanja in ljubezni, in potem spoštujmo to delo in ga podpirajmo. KID je dala priznanje tudi temu prizadevanju sodelavcev.

TELOVADNI NASTOP V NEDELJO POPOLDNE

Izgledalo je, da bo prireditev prekinil dež, toda prenehalo je liti in naši telovadci so zopet nastopali. Odlična prva vrsta je stopila pred drog in videli smo moč, gibčnost in skladnost, kakor jo lahko gledajo le na mednarodnih tekmah. Vsi so bili odlični. Sokolski prvak Pristov in svetovni mojster na drogu pa je tu »potegnil sablo« in pokazal vajo čudovite lepote in višine. Vmes je nastopila II. vrsta na bradlji, zopet skupaj FO in Sokoli. Lepe vaje in še lepša volja za pot naprej. Članice Sokola z Jesenic so nastopile na dvovišinski bradlji z brezhibnim izvajanjem težkih drž in gibov. Burno pozdravljene so zapuščale prostor, nato so nastopili zopet člani moškega naraščaja Sokola Jesenice s preskoki čez konja. Mladi rod tekmuje in se jača in raste v prvake telovadbe. Na koncu je nastopila še prva vrsta naših mojstrov na konju. Čudovita gibčnost v težkih vajah. Tu je zaigral mojster konja Fric Natlačen, prvak FO, in pokazal višek, s katerim mora zmagati na vsaki mednarodni tekmi. Člani Sokola z Jesenic so nastopili ponovno s simboličnimi vajami dr. Murnikovega »Napreja« in zaključili telovadne nastope.

DRŽAVNA HIMNA ZAKLJUČI

S tem je bil spored kulturnih prireditiv zaključen. Godbeni zbori so zaigrali državno himno, ki so jo stoje poslušali in peli tisoči udeležencev.

—O—

O prireditvah bomo še pisali. Prav tako bo sledila zahvala in zaključna beseda.

OBVESTILA

Po festivalu so se našle na prostoru nekatere stvari (denar itd.). Kdor je kaj izgubil, naj se javi pri g. St. Ravniku v glavni pisarni KID.

V današnji številki je moralo izostati več drugega teksta. Priobčeno bo prihodnjič.

Balo peljejo

ČLAN KRALJEVSKE VLADE G. DR. SRĐAN BUDISAVLJEVIĆ MINISTER ZA SOC. POLITIKO - MED NAMI

Dne 8. avgusta popoldne je prispel v spremstvu predsednika Zveze industrijcev in podpredsednika KID, gospoda Avg. Praprotnika, v našo železarno minister za socialno politiko, gospod dr. Srđan Budisavljević. Gospoda ministra, ki se je rad odzval povabilu podpredsednika KID, so pričakovali ravnatelj KID z upravnim svetnikom gosp. J. Pfeiferjem na čelu. Član

kraljevske vlade se je živo zanimal za delo industrije, za njeno tradicijo in za izglede v bodočnosti, kar so mu razlagali gg. gen. ravnatelj Noot, ki že 34 let

Na prehodu od plavžarskega obrata v jeklarne. Gospod minister in podpredsednik KID gosp. Avg. Praprotnik

Glavni delavski zaupnik g. Pukšić je ves čas spremljal gospoda ministra po obratih

načeljuje gorenjskih železarnam in jih vodi skozi dobra in težka leta, in tehniški ravnatelj dr. inž. Klinar, ki kot jeseniški rojak stoji na čelu tehniškega vodstva te velike delavnosti s svojo svetovno prakso. Posebno se je gospod minister zanimal za socialne prilike uslužbencev in sploh za referat inšpekcije dela, kar mu je referiral šef inšpekcije dela g. prokurist inž. Petrovčič. Urednik tovarniškega lista je gospodu ministru pokazal ustroj glasila, katerega namen je vzgoja v železarski stroki in v nacionalni zavesti delavstva na meji naše velike domovine.

Minister za socialno politiko g. dr. S. Budisavljević v naših jeklnah

ZASTOPNIKI DELAVSKIH ORGANIZACIJ IN DELAVSKI ZAUPNIKI PRI G. MINISTRU

Gospod minister je nato sprejel tudi delavske zastopnike in ostal z njimi nad pol ure sam, da sliši tudi poročila ponosnih železarjev z meje. V delegaciji so bili gospodje: predsednik JSZ Šavli, predsednik NSZ Zupan, predsednik SMRJ Rozman, predsednik ZZD Rajner ter glavni zaupnik Pukšić. Treba je omeniti, da je vodstvo KID samo od sebe naprej obvestilo delavske delegate, naj se zberejo ob obisku gospoda ministra, ki bo verjetno hotel tudi z njimi govoriti. Gospod minister je poslušal težnje delavstva lokalno in splošno, saj so jeseniški strokovničarji poznani po svoji razgledanosti socialne zakonodaje. Bili so zadovoljni s prijaznim sprejemom in razgovorom s svojim tako rekoč resornim ministrom. O spomenici, ki so jo delavski delegati predložili gospodu ministru, poročamo na drugem mestu.

Nato si je gospod minister ogledal nekatere obrate naše železarne, kjer so ga spremljali gg. podpredsednik KID, tehniški ravnatelj in glavni obratni zaupnik. Gospod minister si je ogledal naš »večni ogenj« — visoko peč, ki oskrbuje dobršen del surovine za železarne. Dalje si je ogledal martinarno — proizvodjal-

Posebno se je gospod minister zanimal za organizacijo boja proti nezgodam v industriji. Gospod ravnatelj dr. inž. Klinar razlaga razvidnico nezgod pri vходу v tvornico

Proti mehaničnim obratom

nico kvalitetnega jekla, obrate žične valjarne in kotlarne. Minister za socialno politiko se je zanimal za higienske uredbe tvornice in občudoval spretnost prometa, ki se brezhibno giblje na ozkih tleh utesnjenega prostora, na katerega je tvornica navezana od nekdanj.

Posebej se je zanimal za boj proti nezgodam in za varnostne naprave ter

podrobno pregledal tudi javno razvidnico o nezgodah pri vходу v tvornico. Gospod minister se je rokoval z vsakim kovinarjem, ki ga je srečal na tej poti po obratih. Ravnatelj g. Klinar mu je predstavil nekaj najstarejših gorenjskih železarjev.

Ministru za socialno politiko se je za prijazen obisk zahvalil upravni svetnik g. J. Pfeifer in izrazil veselje delovne skupnosti, da sme pozdraviti v svoji sredi aktivnega ministra kraljevske vlade. Prijazno se je gospod minister poslovil od svojih spremljevalcev.

DELAVSKI DELEGATI PONOVO SPREJETI

Še enkrat je gospod minister sprejel zastopnike delavskih organizacij in glavnega zaupnika ter jih povabil v Gozd-Martuljek. Tam so mu izročili spomenico. Gospod minister je zopet ostal z njimi v razgovoru nad eno uro.

SKLAD ZA PODPIRANJE BREZPOSELNIH PRI KRANJSKI INDUSTRIJSKI DRUŽBI

Po razpisu pomočnika fin. ministra, razglašenem v »Službenih novinah« z dne 16. avg. 1933., br. 185-LVI, takse prosta

KOLEKTIVNA POGODBA

Kranjska industrijska družba, ki jo zastopata ravnatelj dr. inž. Herman Klinar in prokurist dr. Maks Obersnel, in strokovne organizacije delavstva, zaposlenega v družbenih obratih na Jesenicah in na Javorniku, in sicer:

Jugoslovanska strokovna zveza, ki jo zastopata gg. Šavli Jože in Bizjak Janez;

Narodna strokovna zveza, ki jo zastopata gg. Zupan Tine in Lajner Adolf;

Savez metalskih radnika Jugoslavije, ki ga zastopata gg. Rozman Franc in Gerdejl Anton, in

Zveza združenih delavcev, ki jo zastopata gg. Rajner France in Markež Jernej, so sklenile danes v prisotnosti starešine delavskih zaupnikov, g. Pukšiča Alojza, na osnovi § 209. zakona o obratih tole kolektivno pogodbo:

Čl. 1.

(1) Svrha te kolektivne pogodbe je okrepitev posebnega sklada za podpiranje brezposelnih bivših delavcev Kranjske industrijske družbe, ki ga je ustanovila krajevna bratovska skladnica na Jesenicah s sklepom svojega krajevnega uprav. odbora z dne 29. marca 1932. in ki ga upravlja imenovana krajevna bratovska skladnica v svojem avtonomnem delokrogu.

(2) Stranke podpisnice te kolektivne pogodbe odredajo izrecno, da se finančna sredstva, zbrana po določbah te kolektivne pogodbe, v nobenem primeru ne bodo smela uporabljati za kake druge svrhe kakor za podpiranje bivših delavcev Kranjske industrijske družbe, ki ne morejo dobiti primerne zaposlitve.

Čl. 2.

(1) Vse, pri podjetju Kranjske industrijske družbe zaposlene osebe iz delavskega staleža z vštetiimi gažisti vred, so dolžne, kadar njihov mesečni zaslužek presega din 400,—, prispevati v posebni sklad, ki je naveden v členu 1., svojemu zaslužku po določbah

Gospod minister
s spremstvom
zapušča tvornico
po ogledu

dobropisom na medsebojnem tekočem računu obenem z ostalimi prispevki za bratovsko skladnico.

Čl. 4.

Krajevna bratovska skladnica mora v svojih letnih poročilih kakor doslej tudi nadalje posebej izkazovati poslovanje sklada, navedena v členu 1.

Čl. 5.

(1) Ta kolektivna pogodba stopi v veljavo z dnem 1. julija 1940.

(2) Pogodba je sklenjena za dobo enega leta; iz veljave pa more stopiti v tej dobi na podlagi odpovedi ali pa po pismenem sporazumu med strankami pogodbenicami.

(3) Odpoved morejo podati z ene strani Kranjska industrijska družba, z druge strani pa skupno vse štiri delavske organizacije podpisnice te pogodbe, s priporočenim dopisom na naslov druge stranke.

(4) Učinek odpovedi nastopi s prvim dnem koledarskega mesca, sledečega odpovedi.

(5) Če pogodba dotlej ni bila odpovedana, se bodo stranke podpisnice pogodbe najkasneje mesca julija 1941. posvetovali, ali naj se veljava pogodbe podaljša.

Čl. 6.

(1) Ta kolektivna pogodba se napiše v 5 izvirnih izvodih; vsaka izmed strank pogodbenic dobi po en izvod.

(2) Kranjska industrijska družba se zaveže priobčiti to kolektivno pogodbo Krajevni bratovski skladnici na Jesenicah, Glavni bratovski skladnici v Ljubljani in rudarskemu glavarstvu v Ljubljani, a v svrhu registracije kraljevski banski upravi dravske banovine v Ljubljani.

Jesenice dne 31. julija 1940.

Za Kranjsko industrijsko družbo:

Dr. inž. Herman Klinar s. r.
Dr. Maks Obersnel s. r.

Za Jugoslovansko strokovno zvezo:

Šavli Jože s. r. Bizjak Janez s. r.

Za Narodno strokovno zvezo:

Zupan Tine s. r. Lajner Adolf s. r.

Za Savez metalskih radnika Jugoslavije:

Rozman Franc s. r. Gerdej Anton s. r.

Za Zvezo združenih delavcev:

Rajner France s. r. Markež Jernej s. r.

Starešina delavskih zaupnikov:

Pukšič Alojz s. r.

Čl. 3.

(1) Kranjska industrijska družba se zavezuje prispevati v isto svrhu na mesec isto toliko, kolikor znaša vsota delavskih prispevkov za tisti mesec.

(2) Odtegnjene delavske prispevke in svoj prispevek v smislu prvega odstavka tega člena se zavezuje Kranjska industrijska družba izplačevati blagajni bratovske skladnice po njeni izbiri ali v gotovini ali z dobropisom na čekovnem računu poštne hranilnice ali pa z

V SLUŽBI LJUDSKEGA ZDRAVJA

VZIDANJE SPOMINSKE LISTINE IN BLAGOSLOVITEV TEMELJNEGA KAMNA PRI GRADNJI NOVE BOLNIŠNICE BRATOVSKA SKLADNICE NA JESENICAH

Dne 27. julija je bila na prostoru, kjer gradi jeseniška bratovska skladnica novo bolnišnico in kjer so gotova že vsa zemeljska in temeljna dela, tiha, toda za ves okraj pomembna slovesnost. Na stavbi, ki bo že to jesen pod streho, je bila vzdana spominska listina ter blagoslovljen temeljni kamen te ljudskemu zdravju namenjene zgradbe.

Na prostoru so se zbrali vsi člani upravnega odbora Krajeвне bratovske skladnice s predsednikom gosp. dr. M. Obersnelom na čelu, da pričakajo in pozdravijo goste, ki so se odzvali vabilu na to spominsko slovesnost ob temeljnem kamnu ustanove, ki jo potrebuje, pozdravlja in pričakuje ves okraj.

Zbrane zastopnike je pozdravil predsednik gosp. dr. Maks Obersnel, ki je v svojem govoru naslikal ves razvoj od stare bolnišnice do zamisli, izvedbe in gradnje novega modernega zdravstvenega zavoda z besedami:

Spoštovana gospoda!

Kot predsednik krajevnega upravnega odbora bratovske skladnice si štejem v prijetno dolžnost, da vas v imenu te pomembne socialne ustanove prav iskreno pozdravim in se vam zahvalim, da ste se odzvali vabilu k današnji slovesnosti.

Posebno mi je čast pozdraviti sreskega načelnika gosp. dr. Vrečerja, mestnega župnika gosp. duhovnega svetnika Kastelica in jeseniškega župana gosp. Markeša, kot zastopnika rudarskega glavarja gosp. inž. Kubišasa, bivšega pristava, ravnatelja Glavne bratovske skladnice ljubljanske gospoda Dularja, nadalje kot predstavnika Kranjske industrijske družbe delegiranega člana upravnega sveta gosp. Pfeiferja in ravnatelja gosp. dr. inž. Klinarja, oba arhitekta projektanta gg. inž. Kosa in inž. Platnerja ter vse ostale prisotne.

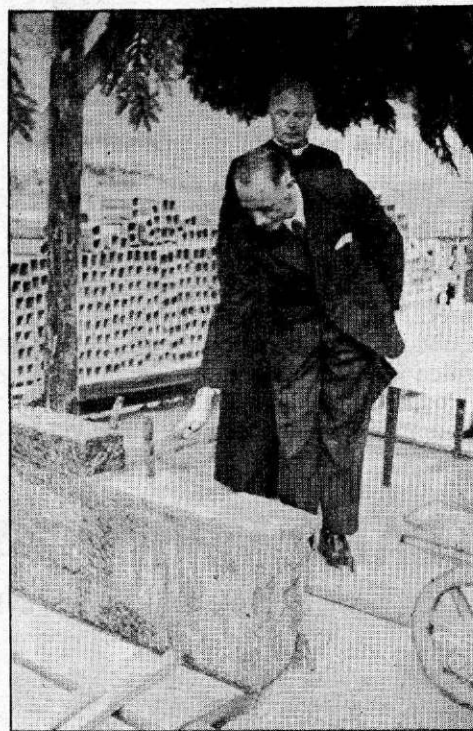
V tem ožjem krogu bomo danes tu pristovali skromni simbolični slovesnosti. Po blagoslovitvi gradnje, ki jo bo opravil gospod duhovni svetnik Kastelic, bomo vzdali v temeljni zid, tam, kjer raste ta zid iz podzemskega dela stavbe, spominsko listino, ki naj posvedoči rodovom, ki pridejo za nami, nekatere okolnosti, v katerih se je ta gradnja pričela.

Naj mi bo dovoljeno, da v glavnih črtah podam zgodovino te gradnje.

Sedanja stara bolnica naše bratovske skladnice je bila zgrajena leta 1895., pred 45 leti, povečana pa leta 1923., pred 17 leti. Ta bolnica že dolgo ne ustreza več ne zahtevam dobro urejene zdravstvene službe niti ne močno naraslemu številu zavarovanih članov in njihovih svojcev. Zato je zastopstvo zavarovanih članov na krajevnih skupščinah bratovske skladnice v zadnjih letih stalno poudarjalo nujno potrebo nove bolnice in že prejšnji krajevni upravni odbor se je pričel baviti s pripravami za nameravano gradnjo.

Prvi konkretni korak v okviru te gradbene akcije predstavlja ustmena anketa, ki jo je krajevni upravni odbor priredil pred dvema letoma. Vršila se je dne 3. maja 1938. leta. Te ankete so se udeležili poleg zastopnikov krajevnih skladnic strokovni izvedenci kraljevske banske uprave in občin Jesenice in Koroška Bela, sedaj že pokojni rudarski glavar inž. Jos. Močnik, organi glavne bratovske skladnice, geolog izvedenec dr. inž. Nagode in član banovinskega sveta gosp. Arnež. Anketa je v bistvu obsegala tri glavna vprašanja: 1. kje naj se bolnica zgradi; 2. kako naj se zgradi; 3. finančno stran gradbenega programa.

Rezultati te ankete in nadaljnje priprave za izvedbo gradbenega programa so dali osnovo za sklepe, ki jih je sprejela izredna krajeva skupščina dne 22. januarja 1939. leta, ki je predvsem odobrila zamisel gradnje nove bolnice in izbiro prostora in ki je ustvarila tudi soliden finančni temelj za gradbeni program s tem, da je prispevek za bolniško blagajno z veljavnostjo od 1. januarja 1939. od 7 % povišala na 8 %, kar znači da je poleg prejšnjih in bodočih prihrankov iz tekočega poslovanja zagotovila gradbeni akciji še posebno letno anuiteto 500.000 do 600.000 din.

Predsednik g. dr. M. Obersnel želi, da bi bilo delo srečno dovršeno in izročeno plemeniti službi

Kmalu zatem je finančna stran programa bila ojačena še s kolektivno pogodbo z dne 27. marca 1939., ki jo je Kranjska industrijska družba sklenila z delavskimi organizacijami, zastopnicami delavstva, zaposlenega v železarskih obratih na Jesenicah in Javorniku. S to kolektivno pogodbo se je Kranjska industrijska družba zavezala, prispevati v sklad za gradnjo nove bolnice poseben izredni prispevek do najvišjega skupnega zneska 2.000.000 dinarjev, ki je bil vplačan še v teku leta 1939.

Vzporedno s to finančno pripravo je tekla strokovna priprava načrtov. Krajevni upravni odbor je sestavil posebno razsodišče za oceno idejnih osnutkov. To razsodišče je izdelalo tehnični program in vse osnove za razpis natečaja in je potem tudi ocenilo vlozene idejne osnutke. Prva seja razsodišča je bila dne 3. marca 1939., nadaljnje seje pa v času od 25. maja do 9. junija 1939. Predloženih je bilo v natečaju 12 projektov, prva nagrada je bila prisojena projektu gosp. inž. arh. Miroslava Kosa.

Na podlagi nagrajenega idejnega osnutka z nekaterimi korekturami tehničnega programa, ki jih je izvršil naš gradbeni odbor na podlagi rezultatov strokovne ocene vloženih projektov v okviru natečajnega postopanja, sta pripravila potem v teku lanskega poletja gg. arhitekta Kos in Platner nove splošne načrte, da se je še pred vložitvijo podrobnih načrtov mogla izposlovati načelna odobritev gradnje s strani kraljevske banske uprave, ki nam je bila podeljena z odlokom V No. 6675 2 z dne 14. septembra 1939. Sledila je nato vložitev podrobnih načrtov, ki so bili odobreni od kraljevske banske uprave z odlokom V No. 6675 3 z dne 30. novembra 1939. in od županstva jeseniške občine z odlokom št. 4666 5 z dne 3. januarja 1940.

Ministrstvo za šume in rudnike kot nadzorstveno oblastvo na področju rudarskega zavarovanja je pa gradnjo odobrilo z odlokom II R br. 1184 z dne 18. aprila 1940.

Med tem je gradbeni odbor že pričel oddajati dela na podlagi odobrenih izvršilnih načrtov in ostalih s sodelovanjem gg. arhitektov inž. Kosa in inž. Platnerja sestavljenih pripomočkov deloma na podlagi javnih razpisov,

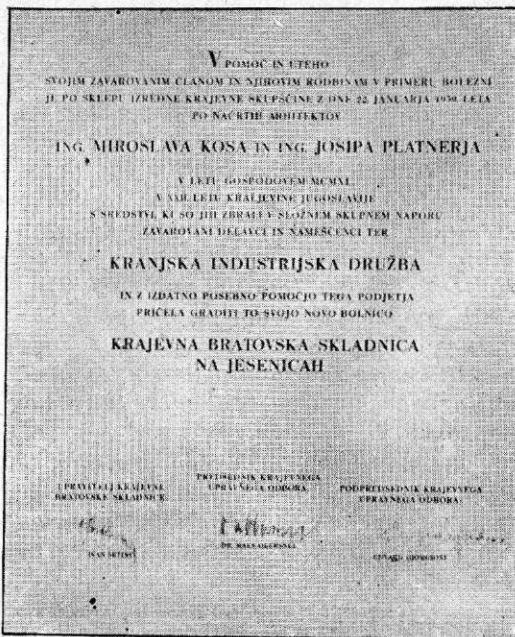
Predsednik upravnega odbora jes. Brat. skladnice g. dr. M. Obersnel govori na slovesnosti. Desno: mestni župnik g. Ant. Kastelic, levo: upravni svetnik KID g. J. Pfeifer, ravn. g. dr. inž. Klinar in okrajni glavar g. dr. Vrečar

deloma na podlagi razpisov v ožjem krogu izbranih podjetij.

Zidarska, težaška in železobetonska dela, ki so bila razpisana z objavami v časopisih dne 24. decembra 1939., so bila konec mesca januarja 1940. oddana tvrdki »Slograd«, ki je mesca aprila pričela z delom na terenu.

Danes, ko simbolično polagamo temeljni kamen nove stavbe, imamo torej že mnogo storjenega dela za seboj, mnogo več nego bi si nepoučeni opazovalec mogel misliti po tem, kar vidi danes na stavbišču. Z zadoščenjem ugotavljam, da delo na izvedbi gradbenega programa od izredne krajevne skupščine sem, ki je bila dne 22. januarja 1939., niti trenutek ni zastalo in da niti težke ovire, ki so nastale v zvezi z vojnimi dogodki v teku lanskega in letošnjega leta, našega dela niso ustavile.

Besedilo spominske listine je sledeče

Podpisana sta na listini poleg mene še podpredsednik krajevnega upravnega odbora, zastopnik zavarovanih članov, gosp. Edvard Giorgini, in upravitelj krajevne skladnice gosp. Ivan Šetinc.

Zelim iz vsega srca, da bi bratovski skladnici bilo usojeno to, s tolikšno dobro voljo započeto delo, dobro in uspešno dovršiti.

Za tem je imel govor mestni župnik in duhovni svetnik, preč. gosp. Ant. Kastelic. Omenil je, da je to delo v ponos graditeljem, ljudstvu in bodočim rodovom pa v korist. Delovni človek in njegova družina bosta imela v tej ustanovi vso tisto potrebno oskrbo za primer bolezni, ki jo more dati zdravniška veda. Zavest delovnega človeka, da bo takrat, ko najbolj potrebuje oskrbe, imel svoj zdravstveni dom, ki bo ustrezal načelom najboljšega zdravstva, mnogo pomeni in ustvarja zadovoljstvo. Zadovoljen delavec pa je pri krepitvi domače proizvodne sile zelo važna mera. Gospod župnik je dalje omenil zapovedi iz poglavja vesoljne Cerkve glede skrbstva in ljubezni do bližnjega ter želel, da bi Bog blagoslovil srečno dovršitev in uspešno službo te zgradbe za dobrobit ljudstva.

Po nagovoru mestnega župnika je bila izvršena blagoslovitev temeljnega kamna in zgradbe, nato pa so vzdali spominsko listino. Vsi prisotni so s simboličnim udarcem na temeljni kamen izrazili svoje želje za srečno dovršitev te koristne naprave.

Z lepimi mislimi in besedami je pozdravil koristno delo jeseniški župan, gosp. V. Markež, poudarjajoč koristnost te ustanove za prebivalstvo.

V imenu uprave in ravnateljstva KID je spregovoril ravnatelj KID, gospod dr. inž. H. Klinar:

Spoštovani gospodje!

Bodi mi dovoljeno, da izrečem tudi jaz v imenu ravnateljstva Kranjske industrijske družbe nekoliko besed ob tej slovesnosti.

Naša bratovska skladnica je tu započela gradnjo, ki bo daleč na okrog in za dolgo dobo let vidno znamenje smotrnega hotenja in složnega sodelovanja dveh činiteljev: Kranjske industrijske družbe, enega izmed največjih industrijskih podjetij naše države, in njenega delavstva, ki prednjači v naši domovini po svojih sposobnostih in svoji zrelosti.

K pomembnemu uspehu, ki ga predstavlja ta gradbena akcija, izrekam naši bratovski skladnici in njenemu vodstvu iskrene čestitke, želeč poudariti, da bo po mojem prepričanju tudi v bodočnosti složno sodelovanje obeh že omenjenih činiteljev v upravi bratovske skladnice zajamčilo smotnost in koristnost skupnih naporov na tem važnem polju javnega dela, ki ga predstavlja zavarovanje rudarskega in topilniškega delavstva. Zato mislim, da smem izreči ob tej priliki razen čestitk tudi še zagotovilo, da bo KID to gradbeno akcijo, katere simboličnemu začetku smo danes prisostvovali, po svojih močeh tudi nadalje vedno podpirala tako, da bo bolnica, ki tu raste iz tal, ko bo dograjena, zares v polni meri ustrezala zahtevam sodobnega zdravilstva in idealnih človekoljubnih stremeljenj kulturnih narodov.

Vam vsem, spoštovani gospodje, ki ste se odzvali vabilu bratovske skladnice k današnji slovesnosti, izrekam v imenu podjetja za vašo udeležbo prav iskreno in pristrčno zahvalo. Naj vam ostane današnji dan v spominu kot dan, ki pomeni važen korak naprej in viden uspeh smotrnega občeukoristnega dela. Srečno!

S simboličnim udarcem na temeljni kamen je nato želel novi zgradbi srečno dovršitev in uspehe v službi za blagor ljudstva prisotni upravni svetnik KID, gospod J. Pfeifer.

S tem je bila slovesnost na stavbi končana. Vsi prisotni so odhajali z vtisom, da so prisostvovali začetku dela, kakršnega naše ljudstvo zelo potrebuje.

Upravni svetnik gosp. J. Pfeifer je povabil člane zastopstev, ki so prisostvovali tej slovesnosti, na skupno kosilo v tovarniško restavracijo.

Gospod upravni svetnik J. Pfeifer je imel ob tej priliki pomemben nagovor. Poudarjal je udeleževanje KID na socialnem polju. V tej zvezi je omenil potrebo, da bi se na vseh odločilnih mestih ustvarilo pravo razumevanje udeleževanja industrijskih podjetij na socialnem polju in da bi se tega ne oviralo z davčnimi predpisi, ki mnogokrat tisto, kar podjetje v socialne namene daruje, obravnavajo kot dobiček, od katerega je treba plačati ne samo neposredni davek, temveč tudi raznovrstne samoupravne doklade.

Okrajni glavar, gosp. dr. Vrečar, je čestital gradbenemu odboru bratovske skladnice na že doslej vidnih uspehih njegovega dela pri gradnji nove bolnišnice. Izrekel je tudi priznanje KID za velikopotezno podporo, ki jo podjetje nudi tej gradbeni akciji.

Za njim je govoril mestni župnik in duhovni svetnik, gosp. Ant. Kastelic, ki je poudaril potrebo sodelovanja vseh v stremeljenju, da se v vseh slojih ljudstva, zlasti pa v delavskih, ustvarja za-

vest dostojne oskrbe in to prav ob prilikah, ko človek oskrbe najbolj potrebuje. Sem spada v prvi vrsti zdravstvena oskrba delavca in njegove družine.

Mestni župan, gosp. V. Markež, je pozdravil pomembno delo v imenu občine in omenil potrebo in koristi sodelovanja delovnih podjetij z občino.

Končno je zbrane goste in zastopnike zopet nagovoril predsednik upravnega odbora Krajevne bratovske skladnice, gospod dr. Maks Obersnel. Zahvalil se je vsem za priznanje, poudaril je potrebo sodelovanja med oblastmi in velikimi podjetji, kajti le na ta način je mogoče ustvariti mnogo dobrega. Omenjajoč navedbe gosp. upravnega svetnika J. Pfeifferja je izrazil mnenje, da bi ne bilo potrebno, da bi se morali menjati davčni predpisi v pogledu obravnavanja izdatkov za socialne namene, temveč bi bilo predvsem potrebno, da bi se pri vseh odločitvah činiteljnih oblasti uveljavila praksa, ki bi izdatkov za socialne namene ne obravnavala iz fiskalnih vidikov, temveč iz socialnega obeležja.

Delavec vzida spominsko listino

RAZGLAS

Bratovski skladnici se predlagajo s strani zavarovanih članov večkrat prošnje za povrnitev zdravniškega honorarja, ki je bil izplačan privatnemu zdravniku. Kot utemeljitev za to se običajno navaja okolnost, da skladničnega zdravnika, ki bi prihajal za ordinacijo v poštev, ni bilo mogoče doseči.

Zato opozarjamo vse zavarovane člane in njihove družinske člane, da se bodo v bodče take prošnje ugodno rešile le v takih primerih, ako bo tisti prosilec lahko dokazal, da skladničnega zdravnika res ni bilo na razpolago. Na samo trditev brez doprineseženega dokaza pa se upravni odbor bratovske skladnice v bodoče ne bo več oziral ter prošnje za povrnitev izplačanega honorarja pri privatnih zdravnikih odklanjal. Kot dokaz se bo v prvi vrsti upoštevalo potrdilo službujočega bolničarja v bolnici, ki je vedno poučen o tem, kje se nahaja dežurni zdravnik.

Predsednik
krajavnega upravnega odbora:
Dr. M. Obersnel s. r.

JAVNOST POZDRAVLJA

GESLO JESENIC

Vsi slovenski listi so omenili veliko kulturno in športno prireditev jeseniškega delovnega ljudstva, ki je zbrano v železarski delavnosti gorenjske pokrajine. Omenili so velik dogodek in pozdravili lepo zamisel jeseniškega kovinarja, ki je v skupnem nastopu z vsemi dobrovoljnimi ljudmi manifestiral kulturne ustvaritve in narodno zavest na mejah treh držav. Pozdravili so jeseniški praznik dela.

Zlasti tehtne besede je o tem zapisal na uvodnem mestu delavski list, ki vidi v tej prireditvi konec tiste dobe, ko je gospodarska in javna politika hodila mimo delavčevih kulturnih potreb. Članek je kakor visoka pesem delavčevi kulturi, je visoka pesem narodni zavesti in geslo za bodočnost, zato ga priobčujemo dobesedno:

Z delavskih Jesenic in okolice prihajajo poročila, da so priprave za I. delavski kulturni festival ali praznik v najpopolnejšem teku in da bo zato ta pomembna prireditev slovenskega kovinarskega delavstva vesplošno veličastna, globoko resna in za razvoj slovenskega kulturnega snovanja tudi zgodovinsko važna. Mi mislimo, da je ta prireditev veličasten mejnik v miselnem razvoju slovenskega delavca in pa tudi, kar je najlepše in najplemenitejše na vsej prireditvi, v miselnem razvoju naše gospodarske ustvarjalnosti, gospodarske politike in socialnih hotenj.

V vseh štirih dneh, v soboto in nedeljo, 10. in 11., ter v soboto in nedeljo 17. in 18. avgusta se vrši na slovenskih Jesenicah, v trikotu treh držav, na meji dveh velikih sosednjih narodnih kultur prvi delavski kulturni festival, v katerem sodelujejo v bralski slogi in medsebojni požrtvovalni udanosti vsi ročni in duševni delavci, ki so zaposleni v tovarnah Kranjske industrijske družbe. Ta velika in pestra množica se bo te dni zljala v eno samo nezlomljivo in enotno

duhovno skupnost, da svetu in svojemu narodu pokaže vsa svoja velika kulturna in moralna bogastva, vse vrline svojih src in duš, veličino svojega duhovnega življenja in svojo ustvarjalno miselnost v pogledu na življenje in svet.

Vsa delovna posadka velikega podjetja na naši dragi slovenski zemlji, ob vznožju večnih skalnatih mejnikov naše slovenske in jugoslovanske domovine, bo ta dan zbrana okoli ene velike misli: kako tudi z duhom, z notranjo vrednostjo svojega življenja, kako z utripi svojega srca, s čistimi mislimi, z lepo slovensko besedo in pesmijo služiti vekomu lepota in pravicam naroda in domovine. Te dni bo slovenski delavec, ki ima težak in truden korak, žuljave roke in od skrbi razguban obraz, na veličasten in nedvoumen način pokazal, da ima svojo domovino, da ni brez domovine, da ima svoje toplo rodno gnezdo, da je živ del živega in večnega naroda, da hoče živeti globoko duhovno življenje, ki daje telesnemu obstanku šele pravo vrednost in pravi smisel.

Kulturni praznik slovenskega kovinarja je mogočen dokaz za to, da je tudi delavec nepogrešljiv in nujno potreben sestavni del vsenarodne kulture in da je tudi delavec dolžan, da za to kulturo kreše in ustvarja. Slovenski delavec je sposoben, da v vsenarodni kulturni vzajemnosti zavzame svoje odlično mesto in tako pove, da je njegovo duhovno življenje tesno povezano z narodovo usodo in da tudi delavec ne more stati ob strani, kadar je treba ustvarjati temelje za večjo in trajnejšo kulturo, ki je podlaga za pravičnejši in trajnejši socialni mir in s tem za večje gmočno blagostanje delovnega naroda. Z lastno in samoniklo kulturo, ki naj bo izraz mogočne vrednosti našega delavca, hoče delovni človek povedati, da je on vreden višjega življenja in sposoben, da v narodu vrši svoje posebno kulturno, socialno in gospodarsko poslanstvo. S kulturno razgibanostjo, ki jo kažejo slovenske delavske množice v industrijski zaseki Jesenice - Javornik, je doprinešen dokaz, da sta duša in duh teh množic prežeta narodnega ponosa in zavesti, da so te množice koristna in brezpogojno nujna dobrina našega kulturnega vzpona in trdna opora v obrambnih prizadevanjih za naš narodno-ljudski obstoj in napredek. Brez slovenskega delavca ni slovenske kulture in ne more biti krepkega in popolnega narodnega pokreta ne v kulturi, ne v gospodarski in tudi ne v narodno-etnološki smeri. Kulturni delavec bo sposoben za nove družabne reforme, on je sograditelj na novih oblikah našega socialnega in gospodarskega življenja, s kulturo postaja naš delavec subjekt našega narodnega bogastva in polnovreden član vsenarodne delovne skupnosti ter s tem tudi koristen steber v vsaki individualni delovni vzajemnosti. Šele s kulturo delavca je izvedljiv tak gospodarski napredek, ki ima trajno in

vesplošno vrednost. Delavec brez kulture ne bo znal vrednotiti svojega lastnega dela, tak delavec se ne more dvigniti iz blatnih in prašnih tal v višino, v kateri je ozarjen ponos delavskega stanu in njegove velike narodne vrednosti.

S kulturo prihaja v delavčevu družino etika in morala, globoka ljubezen do novih rodov in smisel za skupna hotenja slovenskih družin za obstoj našega rodu.

Delavčeva kultura je znak, da je tudi kapital dobil smisel za vrednost in važnost narodne kulture. Tam, kjer ni delavčeve kulture, tam je kapital ostal brezsrčen, protinaroden, nevaren za naše narodne potrebe, tam je kapital ostal nesocialen, ki skriva v sebi kali za nevarna in škodljiva gibanja. Tam, kjer snuje in preobrazuje mogočen tok delavčeve kulture, so ugodna tla za pravilna razumevanja narodnih in državnih potreb, tam je mnogo smisla za resna in konkretna gospodarska vprašanja tamošnjih industrij in javnega življenja. Samo tam je napredek ljudskih množic in samega gospodarstva mogoč, kjer delavec sme glavo pokonci nositi, ker se zaveda, da je v narodovem kulturnem občestvu enakovreden in enakopraven.

Gospodarska in javna politika, ki hodi mimo delavčevih kulturnih potreb, je zgrešena, ona je neljudska, tuja, mačehovska, vredna prezira in sovraštva delovnih množic.

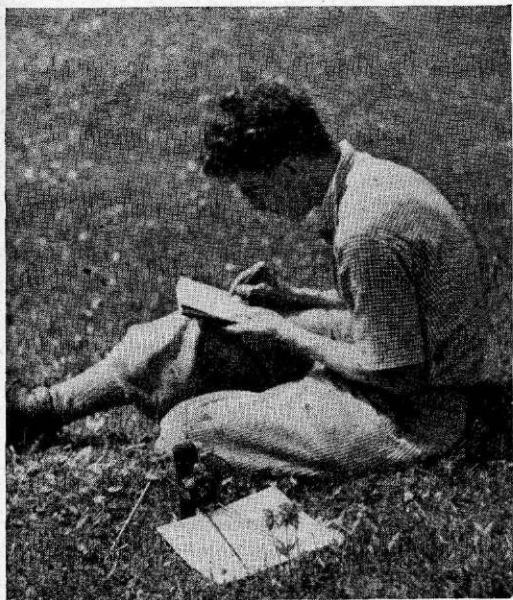
Kulturni festival je združen s športnim festivalom. Simbolično je na ta način izražena ozka povezanost in notranja skladnost med kulturo in športom. V skladni skupnosti so prikazani uspehi hotenja, da more le v zdravem telesu vstajati in ustvarjati zdrav duh. Šport ima služiti kulturi.

Šport brez kulture je golo uživanje, ki ostane brez trajnega učinka na narodovo napadalno in obrambno pripravljenost. Športnik, ki narodni duhovni kulturi ničesar ne daje, ni podedoval duha maratonskega tekača, ki mu je bila čast in veličina domovine najvišji ideal. Velicina domovine je v plemeniti kulturni sproščenosti!

Kulturni in športni festival vodi in organizira Kranjska industrijska družba, podjetnik in delodajalec velike delovne množice, ki naj na festivalu pokaže svoje športne vrline in kulturno vrednost svojega duha. Podjetje hoče pokazati, da spoštuje in vrednoti kulturo svoje delovne posadke, da tej kulturi hoče dati vso svojo gmočno in moralno pomoč. V tej volji je izražena pripravljenost, da kapital hoče služiti tudi širokim ljudskim kulturnim potrebam. Tem potrebam se služi v prvi vrsti z dobro tovarniško socialno politiko. Podjetje je krepko prelomilo s konservativno miselnostjo, naj kapital služi samo samemu sebi in svojim sebičnim ciljem. Dozorelo je spoznanje, da je taka sebičnost skrajno kratkovidna in za svoje lastne koristi nevarna. V vodstvu podjetja se izražujejo višji in globlji pogledi na vrednost delovnega človeka, v gospodarsko snovanje je vlita

G. Drago Cerar, vodja prireditvenega odbora festivala KID

G. Slavko Smolej, ki je izdelal slikovno reportažo (glej članek o umetnostni fotografiji)

miselnost nove gospodarske kulture, ki zahteva tudi lepšo socialno kulturo. Ta zahteva biti iskren in nesebičen — ako duh hoče biti iskren in nesebičen — ako

ni, potem bo športni in kulturni festival ostal samo bežen dnevni dogodek brez trajne vrednosti za plemenitev delovne vzajemnosti v tem velikem podjetju.

Hočemo, da je ta festival izraz spoštovanja do dela in delavca in visoko in iskreno priznanje veličine naše narodne kulture. S takim hotenjem bo podjetje zaoralo povsem nove brazde v njivo našega narodnega gospodarstva.

Želimo, da bodo te brazde sočne in plodne, iz katerih naj krepko požene cvet nove gospodarske kulture, ki bo visoko dvigala prapor časti in spoštovanja do dela in delovnega človeka! Naše gospodarstvo naj spozna, da brez take kulture ni napredka! Jeseniški kulturni festival ima vsenarodno vrednost, ker ima postati svarilo in vzgled za našo gospodarsko in politično miselnost in dokaz, da brez kulture delavca ni gospodarskega napredka. Delavski kulturni festivali morajo postati bistvena potreba naše gospodarske politike. Jesenice odpirajo nove poglede na probleme gospodarstva. —ef.

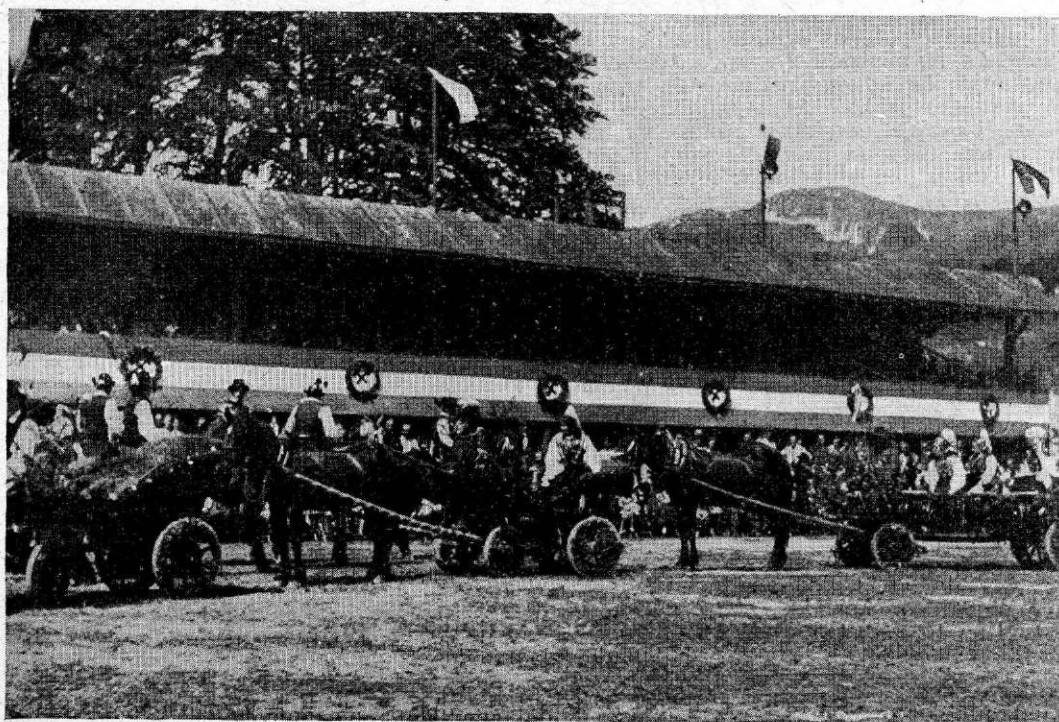
ZOPET POTUJEM . . .

(Dalje)

Nerodna stvar je, da vozi na bosanski železnici samo po en brzec v vsako smer, ta pa odhaja iz Sarajeva proti jugu opolnoči. V posebnem oddelku za ženske je bilo dosti prostora, na naši strani pa je bilo polno fesov, od katerih pa jih je sprevodnik še pred odhodom in pa na prvi postaji mnogo pometal ven, ker so bili po večini rezervisti; ti pa nimajo pravice, da bi se vozili z brzecem. Tudi najine vozne pravice sprevodniku niso bile všeč, najbrž je prvokrat videl krožno karto. Dolgo je bilo treba dokazovati, preden je mož uvidel, da se je urezal. Če je mojo »hrvaščino« razumel, pa še danes ne vem. Kako smo se vozili čez Ivan platinino, ne vem prav nič povedati; zunaj je vladala tema, deževalo pa je neprestano. Ko se je zdanilo, in to se zgodi v poletnem času že kmalu po tretji uri, smo drveli nizdol ob reki Neretvi, ob polpetih pa smo se ustavili na lepem kolodvoru v Mostarju. Tod je pokrajina mnogo prijaznejša kot ob reki Bosni, svet se bolj širi, vedno več je vinogradov, češenj, ki so znane v svetu kot »neretve« in so izredno okusne. Spanec se je umaknil radovednosti. Ker pa je še vedno rahlo deževalo, nama je upadel pogum, da bi nadaljevala pot do Dubrovnika, češ, kaj hočeva tam v dežju. Ko je še neki slovenski uradnik vstopil in povedal, da na Jadranu ni nobenega tujca in da parniki ne vozijo (kar pa se je izkazalo za neresnično), sva sklenila, da odloživa Dubrovnik za prihodnjič, ako bo svet še ostal cel; zdaj pa ureževa krajšo pot in sicer na Metkovič.

»Gabela!« kliče sprevodnik. »Za Metkovič prestopiti!« Sedli smo v vagon, ki res ne zasluži tega imena. Škripalo je in se zvijalo kot, da se hoče vsak hip se-

suti. K sreči je ta del proge le 4 kilometre dolg, vlak pa vozi zelo previdno in počasi. Bogato, ravno polje na vse strani, le tako nesrečno lego ima, da ga Neretva mnogokrat preplavi. V Metkoviču je treba samo čez cesto, pa si že na parniku. Lepi, šele tri leta stari parobrod »Šumadija« je že čakal na bregu široke in globoke reke. Nepozabna ostane potniku vožnja po Neretvi, ki traja celo uro, preden privozi do morja. Vreme se je znatno izboljšalo, opoldne pa je sonce že pošteno grelo. Kakšna sprememba od Sarajeva do Splita — in to v dobrih 12 urah.

Starinski svatovski koleslji so pripeljali nevestino spremstvo na stadion

Ustavili smo se samo v Makarski, kjer sem s fotom iskal, kaj bi pritisnil. Pa je bilo oko postave že pri meni in zahtevalo legitimacijo. Živimo pač v izrednih časih. Kmalu po enajsti uri so nas poklicali v salon h kosilu. Naše čitateljice bo gotovo zanimalo, kakšno je tako kosilo na morju. Dasi je bil brezmesni dan (na morje najbrž zakon ne seže), so prinesli izbornu juho, nato govedino, teletino in perutnino ter trojno prikuho. Za tem pa velik kos torte, črno kavo in tri desetinke izbornega vina. Vse to pa je stalo samo 20 dinarjev za osebo. Sodeč po izbornem kosilu sem pričakoval, da bo vsaj še enkrat toliko. Ko smo nekoliko po eni uri pristali v Splitu, ni bilo treba skrbeti, kje bomo jedli, kje pili, ker smo vse to opravili že spotoma. Zelo priporočljiva naprava. Kogar bo zaneslo na parobrod Jadranske ali Dubrovačke plovitve, naj posnema naju. Ne bo mu žal.

Zasebno stanovanje, mnogo ceneje kot v hotelu, sva takoj dobila. Nato pa takoj na ogled mesta, ki ga nisem videl 17 let, značilne so ozke ulice okoli Dioklecijanove palače, celo ožje kakor v Benetkah. Ribarnica je vsaj trikrat premajhna za mesto Split, kjer se je tekom let števílo prebivalstva več kot podvojilo.

OVVESTILA

OPOZORILO

vsem delavcem, katerih otroci se bodo vpisali na meščanske, glasbene, srednje in visoke šole

Potrdila o plačanju uslužbenskega davku, ki bodo služila za odmero šolnine pri vpisu na meščanske, glasbene, srednje ali visoke šole, bo tudi letos izdajal mezdni urad KID.

Delavci, katerih otroci se bodo pred pričetkom šolskega leta vpisali v omenjene šole, naj se zglase v dneh 20., 21., 22. in 23. avgusta t. l. na Mezdnem uradu v sobi št. 19 v podstrešju.

S seboj naj prinesejo kolek za din 10,— in kolek za din 20,—. Če se bosta pa dva otroka ene družine vpisala na dveh različnih šolah, potem je treba prinesiti en kolek za din 10,— več.

Vse do 23. avgusta zbrane prijave in kolke dostavimo davčni upravi v Radovljici v zigosanje, prijavljenim strankam pa jih bomo delili v isti sobi v sredo, dne 28. avgusta t. l.

Starši, ki svojih otrok (dijakov in dijakinj) ne bodo prijavili v navedenih dneh, bodo morali iti sami po davčna potrdila na Davčno upravo v Radovljico.

Na poznejše prijave se ne bomo ozirali!

Jesenice dne 1. avgusta 1940.

Mezdni urad
Kranjske industrijske družbe
Jesenice-Fužine.

Upokojenecem KID. Na prošnje upokojenec, da bi dobivali naš list, je gosp. ravnatelj dovolil, da se »Tov. vestnik« pošilja vsem našim upokojenecem. Prosimo nekdanje delovne tovariše, da pošljejo uredništvu točne naslove, kam naj jim list pošiljamo.

O športnem delu festivala KID bo poročala prihodnja številka »Tovarniškega vestnika«.

Naše strokovne knjige. Te dni bo med vodje žerjavov in med delavstvo, ki ima opravka z žerjavi, razdeljena strokovna knjiga »Navodila za žerjavovodje KID«, ki so ji priključene tabele o obremenitvi verig in vrvi. To bo gotovo prva knjiga te vrste v tovarnah Jugoslavije. Kakor znano, je izšla v ponatisu »Tovarniškega vestnika« že knjizica: »Kako zavarujemo naše domove pred zračnimi napadi«. Gledali bomo, da bomo izbrali in sestavili še izrazoslovje za dela, orodje in stroje v železarski industriji, kar bo dobro došlo vsej strokovni in učeči se javnosti. Dalje bo izšla brošura o varjenju, opremljena s slikami, ki ponazorjujejo delo te stroke.

GOSPODARSKE NOVICE

V Turčiji pa pričakujejo odlično žetev, ki jim bo gotovo prav prišla. Vsaj ponekod bo žetev dobra, da ne bo gladu.

V Nemčiji so narasle cene za 0,5%, v Rumuniji menda za 50%, na Madžarskem tudi, v Angliji tudi, pri nas menda nad 20%. Vprašanje nastane sedaj, katera država je v vojni. Malo tako premislite, ko imate čas, kako je ta stvar mogoča. Da, treba je stopiti na prste izkoriščevalcem in napraviti red.

Prepovedano izdelovanje gumijaste obutve. Minister za trgovino in industrijo je izdal naredbo, po kateri se prepoveduje izdelovanje gumijastih opank in ostale gumijaste obutve. Gumija namreč primanjkuje. To je nekaj poslednji vpliv vojne tudi na naše surovine.

Slovenska tekstilna industrija v težavah. Ta industrija po vrsti odpušča delavstvo, ker nima surovin, bombaža. Na vse načine se država trudi, da bi oskrbela surovino, toda to ne gre tako lahko. Deviz manjka in tuje valute. Upati je, vsaj tako mislimo, da bodo nekaj tega dobili iz Rusije po novi pogodbi. Tudi Turčija nam bo nekaj te robe odstopila.

V Mladencu nova tekstilna tovarna. Podjetje »DUGARESA« bo zgradilo v Mladencu novo veliko tekstilno tovarno. Ta bo ena največjih v naši državi.

Velika tekstilna tovarna v Jagodini. Jugoslovanski kurir poroča, da je znana tvornica Jugobruna iz Kranja že kupila zemljišče v Jagodini, da bo tam zgradila veliko tekstilno tovarno. Zopet vidimo, da manjka bombaža samo v naših krajih, doli je videti, da ga bo več. Gospoda, če je za tem pristranost, to ni prav; kajti tudi naši delavci so potrebni za služko in vredni življenja.

Nemci prevzamejo delnice borskih rudnikov. Znani rudniki v Boru so bili do sedaj večinoma v francoskih rokah. Sedaj se vršijo pogajanja med Nemci in Francozi in bodo menda Nemci prevzeli večino delnic. Tako se menjavajo gospodarji.

Velika livnica v Rakovici. V Rakovici pri Beogradu bo pričela delovati velika železolivarna, ki bo predelovala vse vrste kovin.

Žetev povsod slabša od lani. Iz vseh žitnih krajev prihajajo vesti, da je žetev zelo slaba in da bo malo žita. Nekaterih pridelkov, ki pa niso tako važni za prehrano ljudstva, pa bo tu in tam več, a pglavitno je zrno za moko.

MALO KOZMETIKE

Ostati mlada...

Brezdno, ki je nekdanj ločilo dve generaciji — mater in hčerko — danes izginja. Izginja po zaslugi starejše, ki noče biti več stara. Mati se je približala hčerki in se prisposodila telesno in duševno. Matere in hčerke hodijo k istim predavanjem, v ista gledališča, se enako oblačijo, češajo in lepitičijo.

Štiridesetletnice, ki imajo pogosto več uspeha kot dvajsetletne, se ukvarjajo s športom, da so vitke, kot njih hčerke.

V čem tiči uspeh štiridesetletnic. Nikjer ne vzbujajo njihova obleka kričave pozornosti; ne nosijo fantastičnih klobukov, niso živo naličene in nimajo nemogočih pričesk. Res so umetno, negovane, toda njih pojava je preprosta, vse je tako diskretno, da spoznamo, da je v tem skrivnost njihovega uspeha.

Razlike med dvajsetletno in štiridesetletno so najbolj znatne, kadar hočeta biti mati in hčerka enaki. Saj se obedve lahko ličita, oblačita in češeta enako, vendar mora biti meja. To mejo pametna in modra ženska najde. Če vidite dvajsetletno deklico z živordecimi ustnicami in visokimi obrvmi, bo vsak rekel, da je čedna, le škoda, da je tako pobarvana; toda ravno tako umetno prirejena mati opozarja nase, da te umetne priprave močno potrebuje. Čim več let ima ženska, tem manj pozornosti smeta vzbujati njena obleka in obraz, kar naj priča, da je še vedno prav za prav mlada. Mladost dekle je v kričeh obleki vabljivo, dočim je štiridesetletnica v taki smešna. Ličilo in puder opozarjata pri materi na hibe polti, dočim pri hčerki ne zakrjeta svezosti mladega obraza. Štiridesetletna naj najprej skrbi za zdravje svoje polti, vratu, rok, obraza, potem naj se zateče šele h kozmetičnim sredstvom. Ne sme uporabljati živahne modne rdeče barve ustnic, nikar naj si lic ne barva rožasto. Samo dober puder, nekoliko rdečila na ustnicah in dobra nočna krema pa masaža obraza se priporočajo tistim ženam, ki so v štirideset letu.

Ni pa tudi nikakor prav, da ima dvajsetletna pravico, da bi se naličila bolj, kakor se pobarva slika. Saj če to stori, je škoda njene svezosti, njene mladosti, ker se pod ličilom stara.

Žene morajo vedeti, da v določeni dobi barve in drugo ne pomlajujejo, temveč kažejo, da se ženska stara. Od ženske razumnosti je torej odvisna: nekatera bo stara že pri štiridesetih letih, druga pa mlada še pri šestdesetih.

ZA NAŠE GOSPODINJE

Omletni sufle.

Za eno omleto rabimo 1 žlico moke, 1 žlico mleka, 1 jajce, žlico sladkorja in pol žlice olja ali 5g masla ter vzamemo tolikokrat po navedeno množino posameznih stvari, kolikor oseb pogostimo.

Presejano moko zmešamo z mlekom v gladko testo, nato dodamo rumenjake, sladkor in olje ter dobro žvrkljamo. V testo vmešamo rahlo trd sneg. Omleto spečemo pri šibkem ognju takole: V ponvi razbelimo 1 dkg masti ali žlico olja. Testo vlijemo na sredo ponve, ki jo naglo nagnemo na vse strani, da se testo razleze enakomerno po vsej ponvi. Potem posodo večkrat stresemo, da se omleta ne ožge. Ko je zgornja stran zakrknjena, jo z lopatico obrnemo, da se opeče še na drugi strani. Pečeno omleto namažemo z marmelado ali z nastrgano in s sladkorjem zmešano čokolado. Nazadnje jo čez polovico lepo prepognemo.

Krapki s smetano.

To je pecivo, ki je priljubljeno kakor malokatera druga sladica in dobimo še celo med moškimi take, ki se sicer ne pritaknejo drugače nobene močnate jedi, pa s slastjo sežejo po smetanovih krapkih.

Napravimo jih pa takole:

1/4 l mleka, 14 dkg presnega masla in ščepec soli zavremo, dodajamo prav počasi 14 dkg moke in na zmernem ognju mešamo tako dolgo, da se zgosti in popolnoma loči od posode. Nato odstavimo in vmešamo, dokler je še vroče, 3 jajca drugega za drugim in pa 4 dkg sladkorja. Po vsakem jajcu mešamo tako dolgo, da je testo spet popolnoma gladko. Končno pridenemo še jedilne soli in spet mešamo, dokler se ne prične delati mehurji. Čim skrbneje mešamo, tem boljši bodo krapki. Zdaj namažemo pekačo, jo dobro potresemo z moko in nabrizgamo ali pa naredimo z žličko majhne kupčke, ki jih potem pomažemo z raztepenim jajcem in pečemo v vroči pečici nekako 15 minut. Ohlajene prerežemo, nadevamo s smetano, jih sestavimo in potresemo z vanilijevim sladkorjem. Še lepši in še boljši so, če jih napolnimo z vanilijevo ali pa s kavnno kremo in še s smetano.

Drage gospodinje! Hitro na delo in za kakšno slavno počastite svoje možičke z izvrstnimi smetanovimi krapki.

ZA DOBRO VOLJO

Nesporazum

Zdravnik: »Vaša operacija bo znanost obogatila.«

Bolnik (premeteno): »Zame plača bolniška blagajna.«

Olajševalna okolščina

»Dovoli, da ti predstavim svojo ženo. Spoznal sem jo bil v kinu.«

»Zvita buča, že v šoli si se znal dobro izgovarjati.«

Skrivnost

»Zakaj si tako otožna, ljubica?« vpraša zaskrbljeno novopečeni možiček.

»Oh, ne morem ti povedati,« vzdihne ženica žalostno.

»Zakaj pa vendar ne?«

»Ker je predrago.«

Stvar okusa

»Ali ste zadovoljni s svojo novo služkinjo, gospa Marita.«

»In še kako; mojemu možu je namreč od sile zoprna.«

Ribniška

V neko ribniško gostilnico sta zašla dva tujca iz mesta, gospod in gospa, in naročila prenočišče. Gostilničarka ju je peljala v eno sobo.

»Oprostite, midva bi rada imela dve sobi,« je rekla gospa.

»O, oprostite, mislila sem, da gospoda še ni poročena!« se je opravičevala gostilničarka.

Račune ji je prekrizal

»Ljubček, kaj ne, ko bova poročena, bom imela najmanj tri služkinje?«

»Kaj tri — trideset, srček, samo ne vseh naenkrat!«

O taktu in vljudnosti

Neki varilec je šel v nedeljo s svojim sinčkom na sprehod. »Očka, povej mi no,« silil v očeta mali radovednež, »ali sta takt in vljudnost eno in isto?«

»Nikakor ne, ljubi moj. Takoj ti bom pojasnil razliko. Dobro poslušaj in razumel boš. Ondan sem šel popravljat k neki gospe pipo v kopalnici. Kuharica mi je dejala: »Pojdite naravnost po hodniku, zadnja vrata na levo. Pridem tja; odprem vrata, a glej, kaj zagledam? Gospodinjo, ki se je bila pravkar slekla. Ako bi bil samo vljuden, bi bil rekel: 'Pardon, gospa!', ker sem bil pa takten, sem dejal: 'Pardon, gospod!'«